

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOGIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES UN SKOLAS
SADARBĪBA BĒRNA PĀREJĀ NO PIRMSSKOLAS UZ
SKOLU NORVĒGIJĀ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Karīna Viļuma-Fedčuna**
Stud.apl. kv 05025

Darba vadītājs:
Dr. paed. Līga Āboltiņa

RĪGA

2021

ANOTĀCIJA

Diplomdarbs veikts temā „Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbība bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu Norvēģijā”.

Par sociāli nozīmīgu problēmu kļūst tēma par pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbību bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu, kā arī tas ka trūkst nopietnu pētījumu šajā jomā.

Diplomdarba mērķis ir izveidot pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli bērna pārejai no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu.

Diplomdarba izstrādes procesā tika izmantotas tādas pētīšanas metodes, kā pedagogijas un psiholoģijas literatūras analīze, intervijas, ekspertu atzinumu metode, iegūto rezultātu apkopošana un analīze.

Diplomdarba struktūra:

Ievads, kurā tiek pamatota problēmas aktualitāte, tiek aprakstīti pētījuma subjekts, objekts, mērķis, uzdevumi, pētījuma jautājums un metodes.

Teoretiskais apskats, kas sastāv no divām nodaļām. Pirmajā nodaļā tiek izskatītas sadarbības jēdziena būtība un sadarbības formas. Otrajā nodaļā ir raksturota pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbība, to mērķi, uzdevumi un organizācija.

Diplomdarba praktiskajā daļā (3. nodaļa) tiek izklāstīti pētnieciskās metodes, to pamatojums, pētījuma instrumentu izvēle, empīriskā pētījuma gaita, tiek izklāstīti, interpretēti, apkopoti un novērtēti pētījuma rezultāti, tiek sniegta atbilde uz pētījuma jautājumu.

Sadaļā „Nobeigums” izdarīti secinājumi, ieteikts pētāmas problēmas risinājums un norādīti turpmākie pētījuma virzieni.

Darbs ir izklāstīts 56 lappusēs un satur: 12 tabulas un 3 attēlus.

Darbam tiek pievienoti izmantotās literatūras saraksts, kurā ir norādīti 40 avoti, kas izmantoti, lai uzrakstītu diplomdarbu un 7 pielikumi.

Atslēgvārdi: sadarbība, sadarbības formas, ekspertu atzinumu metode, sadarbības modelis.

ABSTRACT

The paper deals with „The cooperation between pre-school and school, in the transition of children from pre-school to school in Norway”.

Quite an outstanding problem has become the topic about the cooperation between pre-school and school, as well as the fact that there is no serious research in this field so far.

The aim of research is to create a model of cooperation between pre-school and school, in the transition of children from pre-school to school in Norway”.

The research methods used during the writing process were following: pedagogical and psychology literature analysis, interviews method, experts conclusions method, compilation and analysis of the obtained results.

The structure of the paper:

In the Introduction where the topicality of the problems has been underpinned the subject, the object, the aim, tasks, research question and research methods.

Theoretical review is presented in two chapters. In the first chapter the concept of cooperation and forms of cooperation have been analyzed. The cooperation between pre-school and school, their aim, tasks and organization are analyzed in the chapter two.

In the third practical part of the paper, the methods and the instruments of research, grounding of the choice, the procedure of empiric research and the results of research are outlined, interpreted, summarized and estimated.

In the section „Conclusions” the conclusions are made, as well as the proposed solution of the research problem is suggested and further directions of the research are recommended.

The paper is written on 56 pages and it contains 12 tables and 3 pictures.

In the appendix there is a list of literature containing 40 source used for the paper and 7 supplements.

Keywords: cooperation, forms of cooperation, experts conclusions method, the model of cooperation.

SATURS

Apzīmējumu saraksts	2
Ievads.....	3
1. Teorētiskās nostādnes par sadarbību.....	6
1.1. Sadarbības jēdziena būtība un skaidrojums	6
1.2. Sadarbības formas un organizācijas nosacījumi	9
2. Pirmskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības raksturojums.....	16
2.1. Bērnu sagatavošana skolai - mērķi un uzdevumi.....	16
2.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības organizācija	21
3. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeļa izveide	28
3.1. Sākotnējās situācijas izpēte.....	28
3.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeļa izveide	38
3.3. Ekspertu atzinumu apkopojums un analīze	44
3.4. Ekspertu vispārīgie viedokļi un ieteikumi.....	49
Nobeigums	52
Izmantotie avoti un literatūra.....	54
Pielikumi	57
1.pielikums. Informācija par bērnu (vecāku veidlapa)	58
2.pielikums. Intervijas jautājumi.....	60
3.pielikums. Veidlapa “Par mani”	61
4.pielikums. Intervijas jautājumi bērniem.....	62
5.pielikums. Eksperta anketa un eksperta vērtējuma tabula.....	63
6.pielikums. Eksperta anketa un eksperta vērtējuma tabula norvēģu valodā.....	68
7.pielikums. Ekspertu saraksts.....	72

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

PII— Pirmsskolas izglītības iestāde

PPT—Pedagoģiski psiholoģiskais dienests

ES— Eiropas Savienība

IzM— Izglītības ministrija

LR— Latvijas Republika

NO— Norvēģija

SFO— Pagarinātās dienas nodaļa

IEVADS

Pirmsskola un skola ir tās iestādes cilvēka dzīvē, kas ietekmē topoša, pilnvertīga sabiedrības locekļa attīstību un nosaka indivīda turpmāko attieksmi pret mācīšanos mūža garumā. Diemžēl mūsdienās indivīdu attieksme pret šīm abām iestādēm divējāda, neskatoties uz šo iestāžu darbinieku svarīgāko pienākumu - sasniegt izglītības satura īstenošanas mērķi, kas ir “zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kas dzīvo veselīgi, droši un aktīvi, patstāvīgi darbojas, ieinteresēti un ar prieku mācās, gūstot pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā” (LR MK noteikumi Nr.716). Neskatoties uz to, ka par pirmsskolas un skolas sadarbību bija veikti pētījumi, īstenoti projekti vai pārņemti dažādi sadarbības modeļi atsevišķajās pašvaldībās, tomēr diskusijas izglītības forumos un publikācijas plašsaziņas līdzekļos norāda uz to, ka pirmsskolas un skolas sadarbība ir joprojām diezgan nosacīta. Pirmsskola un skola ir atrautas viena no otras, jo trūkst informācijas par darbu, ko veic pedagogi pirmsskolā un pedagogi skolā, jo uzmanība tiek veltīta vairāk tam, kā bērniem labāk adaptēties skolai, nevis otrādi.

Diplomdarba tematu autore ir izvēlējusies, pamatojoties uz savu profesionālo pieredzi, kad pašas bērns sešu gadu vecumā uzsācis savas skolas gaitas Norvēģijā uzreiz pēc pirmsskolas Latvijā. Daudziem bērniem pāreja no pirmsskolas uz skolu varbūt ļoti sāpīgs process – gan biedējošs, gan grūts. Kā apgrūtinājumu var minēt arī mūsdienās ģimenēm dotu iespēju brīvi pārvietoties un apmesties uz dzīvi jebkurā pasaules galā, turklāt bez attiecīgām valodas zināšanām. Tas viss rada slodzi attiecīgajai valsts sistēmai izglītības jomā. Pāreja no pirmsskolas uz skolu kļuvusi par galveno valsts problēmu pēdējos gados Norvēģijā un valdība ir pieņēmusi lēmumu ieviest kārtību šajā jomā. Ir veikti plaši pētījumi un uzrakstīti ziņojumi, lai sniegtu ieskatu par to, kā procesam būtu jāīstenojas praksē (Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud, 2015). Šajos ziņojumos liela uzmanība tiek pievērsta perspektīvām no iestāžu skatpunkta. Savukārt perspektīvas, kas izriet no bērnu vajadzībām un interesēm, ziņojumi neatspoguļo. Līdz ar to, šis process ir uzsākts, bet nav pabeigts, jo tā pareiza modeļa izstrāde atstāta katras pašvaldības ziņā, līdz ar to nepastāv arī vienotība praksē.

Latvija līdzīgi kā Norvēģija neattīstās izolēti no pārējām Eiropas valstīm un pasaules kopumā, līdz ar to būtu jāņem vērā pēdējās tendences Eiropā, tajā skaitā arī izglītības jomā. Tā 2017.gadā OECD ziņojumā norādīts, ka nepieciešama vienmērīga pāreja no pirmsskolas uz skolu un to veikšanā būtu īpaša uzmanība jāpievērš bērna interesēm un vajadzībām, kā arī sadarbība starp iestādēm ir svarīgākā sastāvdaļa pie veiksmīgas pārejas no pirmsskolas uz skolu (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017).

Neskatoties uz to, ka pirmsskola ir uzskatīta par pirmo soli izglītības procesā, pāreja

no pirmsskolas un skolas sākums tiek uztverts ar spēcīgu izaicinājumu. Tas var būt saistīts ar iestāžu atšķirīgo pieeju mācībām. Pirmsskola ir balstīta uz to, lai bērns daudz ko varētu veikt pašvadīti, savukārt skola bieži koncentrējas uz noteiktām prasībām, kas bērnam jāprot. Skolā uzmanība tiek ātri pievērsta tam, lai skolēni kļūtu par sabiedrības sastāvdaļu un fokusējas uz jauno zināšanu apguvi, tā vietā, lai mācīšana būtu balstīta uz to, kā skolēni var izvērtēt savu ieguldījumu jauno zināšanu apgūvē.

PII un skolas sadarbības jautājumiem pastiprinātu uzmanību savos darbos veltījuši dažādi autori - H. Ackesjō, W.L. Chan, Vigotskis L.S., O. Lillemyr.

Kad bērns uzsāk skolas gaitas, viņš nes sev līdzī pieredzi, kas iegūta rotaļājoties pirmsskolā un kuru būtu jāizmanto kādu brīdi arī pēc pārejas no pirmsskolas uz skolu. Rotaļnodarbības elementam jābūt iekļautam mācību procesā, jo bērna iepriekšējā pieredze kļūst par svarīgu instrumentu jeb „tiltu” tālāko mērķu sasniegšanai mācībās. Līdz ar to balstīšanās uz iepriekš gūtu pieredzi dod bērnam signālus, kas ir pazīstami un nodrošina skolēnā lielāku pamatu mērķtiecīgai darbībai un iekšējai motivācijai, mazina traucējumus un virza uz sasniegumiem mācību procesā. Tādējādi jā rūpējas par bērna vajadzībām, turpinot izmantot rotaļnodarbību kā vērtību, kas nes ieguldījumu bērna veiksmīgai pārejai no pirmsskolas uz skolu. Šādi drošības sajūta tiks ņemta vērā caur pazīstamo rotaļu pasauli un sniegs bērnam iespēju atklāt jaunu gan individuāli, gan mijiedarbībā ar citiem. Tas būtu svarīgi sociālo kompetenču attīstības aspektā, kā arī bērnu kognitīvās attīstības kontekstā. Agri centieni dod labus apstākļus mācībām ilgtermiņā, kā rezultātā skola tiks pielāgota visiem bērniem pie pārejas no pirmsskolas uz skolu.

Daudzi uzskata, ka pirmsskolai jāstrādā pie tā, lai bērni būtu gatavi uzsākt skolas gaitas. Piemēram, kā skolēnam būtu jā sēž mierīgi pie rakstāmgalda un jāpaceļ roka, ja skolēns vēlas ko pateikt. Tajā pašā laikā vairāki pētnieki un citi eksperti norāda uz to, ka skolai, iespējams, vajadzētu labāk pielāgoties bērniem un to vajadzībām. Līdz ar to, lielāka uzmanība būtu jāpievērš tam, lai bērniem nodrošinātu labu, drošu un vienmērīgu pāreju, kas kalpotu par pozitīvu pamatu tālākai izglītībai. Šo apstākļu radīšana nav iespējama bez konstruktīvas sadarbības starp pirmsskolu un skolu.

„Neskatoties uz to, ka lielākajai daļai bērnu pāreja no pirmsskolas uz skolu ir samērā nesāpīga, pētījumi liecina, ka daži bērni piedzīvo nemieru, tā mazākajā vai lielākajā pakāpē pie pārejas no pirmsskolas uz skolu un kā galveno problēmu minot sliktu sadarbību pie pārejas no pirmsskolas uz skolu” (Rambøll, 2010). Kad bērni apmeklē pirmsskolu 3.posmā, viņi ir vecākie bērni pirmsskolā, bet, sākot skolas gaitas, kļūst par jaunākajiem. Šis apstākļis var būt ļoti sarežģīts, jo viņiem nākas saskarties arī ar pilnīgi jaunu sociālo un profesionālo

vidi skolā.

Lai varētu pilnvērtīgi ņemt vērā bērnu vajadzības, nepieciešama pirmsskolas un skolas cieša sadarbība un saskaņotība. Turklāt ir svarīgi, lai pie bērnu pārejas no pirmsskolas uz skolu būtu labs un līdzvērtīgs dialogs arī ar bērnu vecākiem.

Līdz ar to, autore saskata virkni problēmu, kas saistītas ar PII un skolas sadarbību bērna pārejā no PII uz skolu:

- valstī trūkst pētījumu, kas secīgi izanalizētu PII un skolas sadarbību bērna pārejā no PII uz skolu;
- nav izvērtēti bērnu pārejas no pirmsskolas uz skolu organizācijas nosacījumi, to priekšrocības un trūkumi, kā arī pasākumi šo trūkumu novēršanai;
- nav izstrādāts PII un skolas sadarbības modelis, kas vēlāk būtu aprobēts.

Viss iepriekšminētais nosaka diplomdarba temata izvēli – „Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbība bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu Norvēģijā”.

Pētījuma objekts: PII un skolas sadarbības organizācija Norvēģijā.

Pētījuma subjekts: Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbība.

Pētījuma mērķis: izveidot pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli bērna pārejai no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu.

Pētījuma uzdevumi:

1. Apkopot un analizēt teorētiskās nostādnes par sadarbību.
2. Sniegt pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības raksturojumu.
3. Pamatojoties uz teorētisko nostādņu analīzi, izstrādāt pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli.
4. Noskaidrot ekspertu viedokli.
5. Veikt ekspertu atzinumu apkopojumu un analīzi.
6. Izstrādāt secinājumus.

Pētījuma jautājums: Kāds ir pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modelis bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu?

Pētījuma metodes:

1. Pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras un avotu analīze.
2. Aptaujas metodes - intervija.
3. Ekspertu atzinumu metode
4. Iegūto datu analīze un apstrāde.

Diplomdarba struktūra sastāv no ievada, teorētiskās daļas divām nodaļām, praktiskās daļas nodaļas, secinājumiem un pielikumiem

1. TEORĒTISKĀS NOSTĀDNES PAR SADARBĪBU

1.1. Sadarbības jēdziena būtība un skaidrojums

Mūsu dzīvē (valstī, pašvaldībās, institūcijās, kādas iestādes ietvaros, personīgajā dzīvē u.c.) nepārtraukti notiek visādas reformas jeb pārmaiņas, kuru pamatā uzsvars tiek liekts uz trim uzdevumiem: sadarbība jeb mijiedarbība, partnerība un koordinācija. Līdz ar to, pieaug interese par šo jēdzienu nozīmi, kādā kontekstā tie tiek lietoti un kāpēc tie ir tik aktuāli. Dr. Ichak Kalderon Adizes teica – „Rokas pirksti ir kā komanda, kas papildina viens otru un tieši tas padara to par roku”. Šis izteiciens ļoti labi raksturo sadarbības būtību. Līdz ar to, autore šajā nodaļā aicina pārdomāt jēdziena *sadarbība* būtību un sniegt skaidrojumu par to.

Lai dziļāk izpētītu sadarbības būtību, vispirms nepieciešams noskaidrot jēdzienu *sadarbība*. Sadarbība un mijiedarbība ir termini, kas tiek izmantoti un ir savstarpēji aizstājami, un bieži nozīmē gandrīz to pašu - "darbs kopā" vai "kopīga darbība", lai sasniegtu kādu mērķi, kopīgi veiktu projektu utml. Sadarbības jēdzienu autore saista ar angļu valodas terminu "*cooperation*". Zināms, ka sadarbības jēdziens angļu valodā "*cooperation*" ir atvasināts no latīņu vārda "*cooperari*", kas nozīmē – strādāt kopā. Angļu valodai ir raksturīgs arī šāds jēdziens, kā "*collaboration*", kas ir atvasināts no latīņu valodas "*col*" - kopā un "*laborare*" - darbs un ko latviski varētu tulkot kā mijiedarbība. Var secināt, ka neskatoties uz to, ka šie jēdzieni ir samērā līdzīgi, jo abi ir par kopīgu darbu, tiem tomēr ir dažas atšķirīgas nianšes. Šos jēdzienus šķir iesaistīšanās un līdzdalības pakāpe starp dažādām personām, dalībniekiem, iestādēm, dienestiem un departamentiem, kas sadarbojas un mijiedarbojas.

Angļu literatūrā, bez terminiem "*collaboration*", "*cooperation*" sastopams arī termins "*collaborative learning*". Šo terminu analīze ļauj noformulēt trīs definīcijas pēc jomām psiholoģijā:

1. sociālās psiholoģijas jomā, *sadarbība* – starpcilvēku attiecības, kurās (divas vai vairākas personas) strādā kopīgi vienota mērķa sasniegšanai vai papildus mērķiem, parādot jūtīgumu pret otra vajadzībām;

2. organizācijas psiholoģijas jomā, *sadarbība* – darbība vai process, kas iekļauj sevī divas vai vairākas personas, kas strādā kopīgi kāda rezultāta sasniegšanai, ko vēlas visi dalībnieki;

3. pedagoģijas psiholoģijas jomā, *sadarbība* – divu vai vairāku personu mijiedarbība, kuri strādā pie kopīga uzdevuma, kas ļauj sasniegt labāku mācīšanās rezultātu, nekā strādājot vienatnē un ar mazāk izglītotām personām (Vandenbos, 2015).

Pedagoga enciklopēdiskā vārdnīcā *sadarbība* – „cilvēku mijiedarbības veids kādā

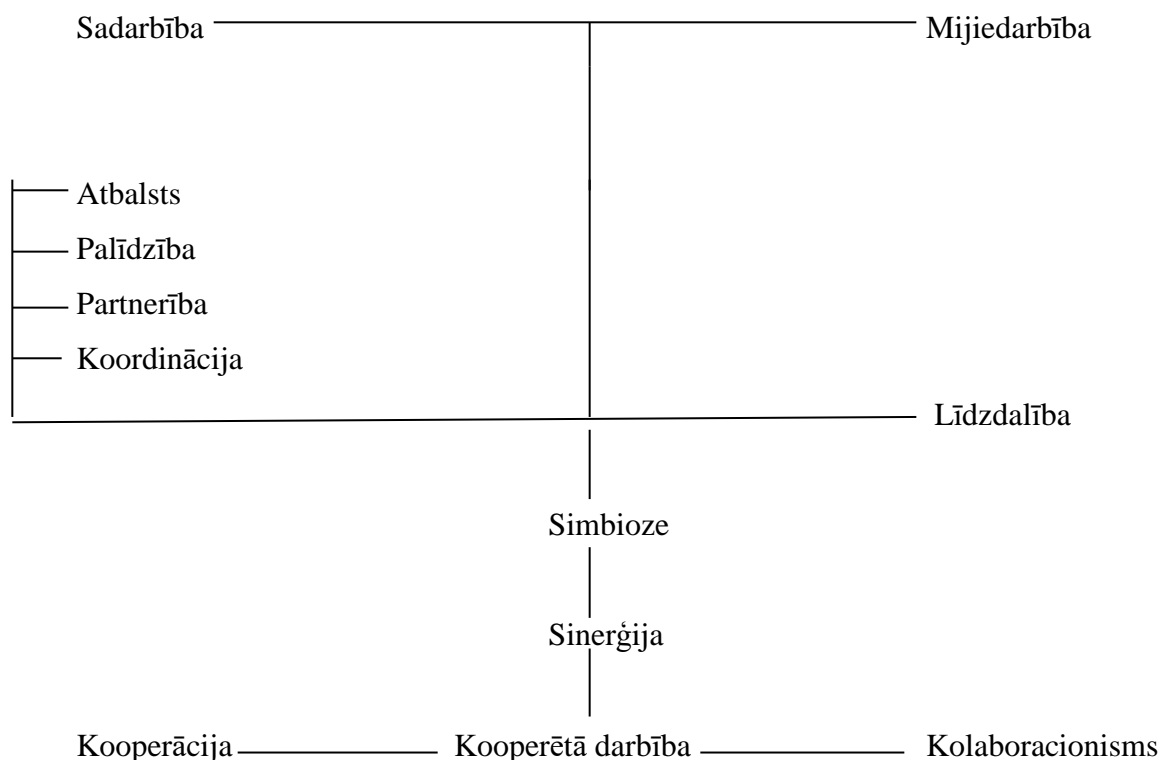
procesā, kuru raksturo saskaņotība viedokļos un rīcībās” (Безрукова, 2000). Autore sprāt, tādām mijiedarbības modelim būtu jāpastāv starp bērniem un skolotājiem mācīšanās un audzināšanas procesā. Autore uzskata, ka mācīšanās un audzināšana realizējas tādās attiecībās, kurās sadarbība šajās attiecībās kalpo par augsta līmeņa attīstības indikatoru.

Krievu valodas skaidrojošā vārdnīca skaidro vien darbības vārdu „*sadarbities*” divās nozīmēs: 1. „strādāt, darboties kopā, ņemt daļību kopīgajā lietā”; 2. „būt par nodarbināto” (Ожегов, 1993).

Lielā krievu valodas skaidrojošā vārdnīca dod skaidrojumu darbības vārdam „*sadarbities*” – „veikt kādu darbību kopā ar kādu”.

Terminu un svešvārdu vārdnīcā jēdziens *sadarbība* skaidrots kā “kopīga darbība un savstarpējais atbalsts kopēju mērķu sasniegšanai; sadarbošanās”. Tātad, sadarbība šajā nozīmē ir saistīta ar kopīgu darbu, lai atrisinātu konkrētu uzdevumu, kur, piemēram, kāda darba uzdevumi tiek sadalīti starp dalībniekiem un kur katrs cilvēks ir "aņņēmīgs un atbildīgs" par sava uzdevuma daļu, lai sasniegtu kopīgu mērķi.

Sinonīmu vārdnīcā jēdzienam *sadarbība* ir vairāki līdzīgi termini pēc savas nozīmes, kas no vienas puses ir saistīti ar šo jēdzienu, bet no otras puses, tiem piemīt daudznozīmība. To var attēlot shematiski šādi:

1.1. att. Sinonīmi vārdam “*sadarbība*”

Savukārt mijiedarbība, iespējams, ir "izkļiedētāks" un abstraktāks jēdziens. Terminu un svešvārdu vārdnīca jēdzienu *mijiedarbība* skaidro, kā "savstāpējo iedarbību jeb ietekmi". Tas vairāk attiecas uz savstarpējo attiecību līdzdalību un apņemšanos nepārtrauktā dialogā starp cilvēkiem, kuri strādā kopā, sasniegt kopīgu mērķi.

Pedagoga enciklopēdiskā vārdnīcā *mijiedarbība* – „objektīvā un universālā darbības vai attīstības forma, kas nosaka jebkādas materiālās sistēmas eksistenci un struktūru”.

Jefremovas T. vārdnīcā *mijiedarbība* – 1. „Iedarbība uz priekšmetiem vai parādībām, kas vienlaicīgi veic izmaiņas tajās”; 2. „Saskaņotās darbības militārās vienības, pildot kādu misiju (Ефремова, 2000).

Ožegova vārdnīcā *mijiedarbība* – „savstarpējs atbalsts” vai „parādību saikne, savienotība (Ожегов, 1989).

Ušakova vārdnīcā *mijiedarbība* - „savstarpēja saikne; sociālo parādību savstarpēja vienotība (Ушаков, 2014).

Petrovska A. vārdnīcā *sociālā mijiedarbība* – „viena objekta vai subjekta uzvedība stimulē citu objektu vai subjektu uzvedību, un otrādi”. Citu autoru pētījumi liecina, ka pastāv arī mijiedarbības veidi: sadraudzība, konkurence un konflikts. Mijiedarbības veidi var pastāvēt ne tikai starp divām personām, bet var notikt starp personu grupu daļām vai starp lielām grupām (Петровский, 1990).

Apkopojot iepriekšminēto, var secināt, ka sadarbība ir konkrētāka, savukārt mijiedarbība ir vairāk procesuāla darbība, kas notiek starp cilvēkiem, kuri sadarbojas. Harlene Anderson to sauc par "filozofisku attieksmi" jeb veidu, kā "būt kopā ar citiem". Cilvēki var sadarboties, taču tiem nav obligāti jābūt mijiedarbībā (Anderson, 2012). Piemēram, var sadarboties ar citām iestādēm un profesionāļiem, nedarbojoties kopā; lēmumus nepieņemt kopā, bet gan atsevišķi vai arī kāda persona tikai uzdod darba uzdevumus un veic tos kāds cits. Vai kādas iestādes var noslēgt vienošanos, bet darbu veikt atsevišķi. Piemēram, var noslēgt partnerības vai sadarbības līgumus ar citiem dienestiem vai iestādēm, taču neko nedarīt aktīvi kopā. Mijiedarbība ir “plecu pie pleca” kopīga darbība, lai sasniegtu kopīgus mērķus vai kā atrast kopīgu ceļu uz priekšu (Strong, 2011).

M.Vainers (M.Winer) piedāvā sadarbības jēdziena skaidrojumu organizācijas kontekstā, uzskatot, ka sadarbība ir abpusēji izdevīgas un labi noteiktas attiecības, kurās ņem dalību divas vai vairākās organizācijas, lai sasniegtu kopīgus mērķus. Šāda veida attiecības ietver sevī abpusējas attiecības un mērķus, kopīgi attīstītu struktūru un dalītu atbildību, resursu un atlīdzību sadali (Mattessich, 1992).

Tādējādi sadarbība ietver sevī stipras un dziļas attiecības un noved atšķirīgas iestādes

ar kopīgu misiju pie jaunas struktūras. Šāda veida attiecības prasa vispusīgu plānošanu un noteiktus sakarus, kas darbojas vairākos līmeņos. Darbībspēja tiek noteikta, ņemot vērā kopīgu iestādes jeb organizācijas struktūru, tādējādi palielinot risku, jo katrs sadarbības dalībnieks iegulda savus resursus un riskē ar savu reputāciju (Mattessich, 1992).

Tā jēdziena *sadarbība* skaidrojums vārdnīcās un to analīze ļauj secināt trīs pazīmes, kas piemīt sadarbības būtībai: *pirmkārt*, runājot par sadarbību, vienmēr jābūt divām vai vairākām personām, bez šī nosacījuma sadarbība nav iespējama; *otrkārt*, jābūt šo personu kopīgai darbībai vai dalībai kopīgajā lietā (pasākumā); *treškārt*, kopīga mērķa pastāvēšana. Tātad, ne katras dalībnieku kopīgas darbības var uzskatīt par sadarbību, bet tikai tās, kas ir virzītas uz dalībnieku kopīgu mērķu sasniegšanu, turklāt, tām jābūt saskaņotām un pieņemtām starp visu dalībnieku pusēm.

Tādējādi autore piedāvā savu definīciju par sadarbību - *Sadarbība ir vairāku dalībnieku kopprīcība ar savu pieeju un savstarpējo dialogu kopīga, labāka rezultāta vai mērķa sasniegšanai.*

1.2. Sadarbības formas un organizācijas nosacījumi

Bez sadarbības nav iedomājama cilvēku ikdienu. Sadarbība jeb mijiedarbība, norit ar daudzu cilvēku starpā: mājās ar ģimeni, darbā ar kolēģiem, transportā, ielās, kafejnīcās, iestādēs utml., līdz ar to, arī sadarbības formas būs atšķirīgas un daudzveidīgas. Jēdziens *forma*, šīs nodaļas kontekstā, nozīmē veidu, kādā tiek organizēta sadarbība. Lai īstenotu veiksmīgu sadarbību, nepieciešams pielikt pūles visiem sadarbības dalībniekiem.

Gadījumā, ja dalībnieki pauž savas jūtas, pateicību, piederības vajadzību, vēlmi piekāpties vai atrast kompromisu, uzmanību pret kolēģiem, mērķtiecību, tad šāda sadarbība noritēs veiksmīgi un kopīgi mērķi tiks sasniegti. Sadarbības formas izpaužas dažādi un dažādās situācijās, atkarībā no darbības sfēras:

1. formāli (organizatoriski - tiesiskā sadarbība iestāžu darbā vai uzņēmējdarbībā);
2. neformāli (draudzībā, mīlestībā, ģimenē);
3. valstiskā vai politiskā līmenī;
4. starptautiskā arēnā;
5. komandas darbā;
6. projekta ietvaros.

Turklāt, sadarbības forma pati par sevi var būt novatoriska.

Visvienkāršākā sadarbības forma – vienas nodaļas (departamenta) darbinieku mijiedarbība ar citu nodaļu darbiniekiem (departamentiem), lai īstenotu kopīgus uzdevumus.

Tāpat šāda sadarbība var mainīties atkarībā no tās realizācijas pakāpes vai arī būt uztverta gan subjektīvi, gan objektīvi. Subjektīvi, atkarībā no darbinieku (vadītāja) viedokļa, sadarbība var izpausties kā komandas darbs, kura pamatā ir savstarpējā sapratne un ticība darba grupas iekšienē. Objektīvi sadarbība var izpausties, kā mērķtiecīga un saskaņota darbība. Tas viss kopā nodrošina nodaļas darbības kvalitāti, efektivitāti un rezultātu.

Sadarbības forma projekta ietvaros arī ļauj paaugstināt sadarbības līmeni, jo pēc savas dabas, šī forma izpaužas kā komandas darbs noteikta laika perioda ietvaros. Visas sadarbības formas prasa noteiktas iemaņas un zināšanas. Pretējā gadījumā, komandas darbs būs neefektīvs.

Organizatoriski - tiesiskā sadarbības forma iestāžu darbā var iekļaut sevī hierarhiju starp noteikta līmeņa vai ranga personām:

- sadarbība priekšnieku jeb vadītāju līmenī un šādas komandas reālā esamība, nevis cilvēku grupa, kas sauc sevi par komandu (skolas direktors un pirmsskolas izglītības iestādes vadītājs, vai vairāki šādu iestāžu vadītāji);
- sadarbība priekšnieku vietnieku jeb vadītāju vietnieku līmenī;
- sadarbība starp iestāžu darbiniekiem, kas atrodas vienā līmenī (skolotājs un pirmsskolas izglītības skolotājs);
- sadarbība starp vadītāju un padoto darbinieku, kas atrodas dažādos līmeņos (skolas direktors un direktora vietnieks);
- sadarbība starp dažādu nodaļu darbiniekiem vienas iestādes ietvaros (pirmsskolas izglītības dažādu grupu skolotāji, speciālais pedagogs);
- sadarbība starp nodaļu darbiniekiem vienas grupas ietvaros.

Turklāt visi iepriekšminētie sadarbības veidi prasa jēgpilnu organizētu vadību.

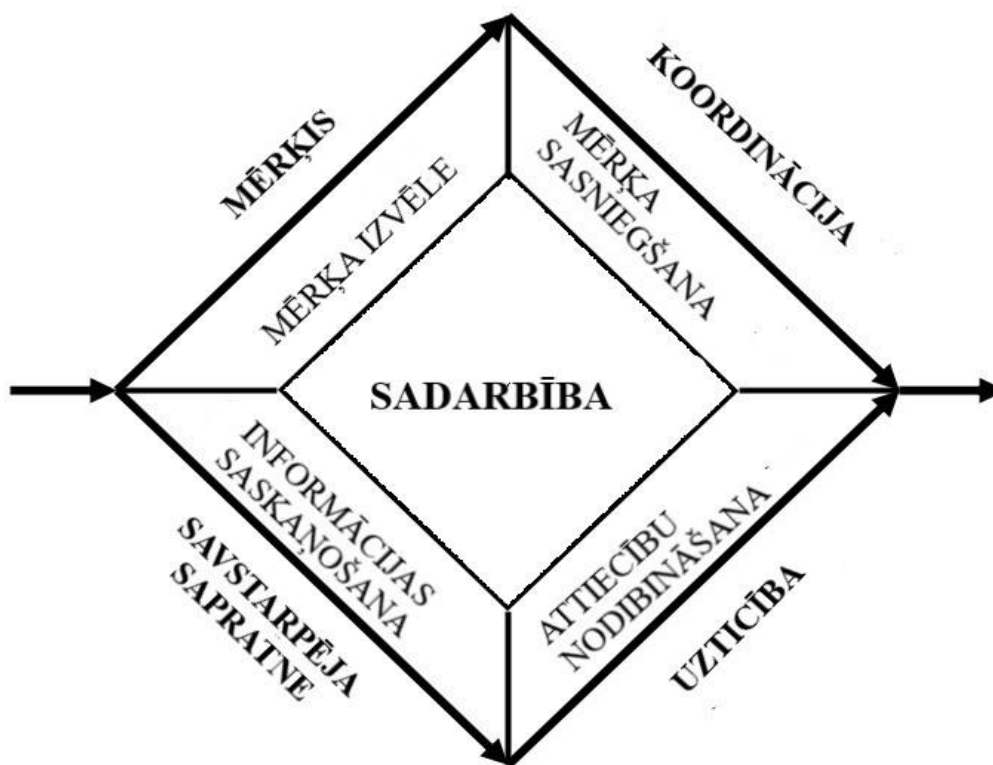
Autoresprāt, no tā izriet, ka jebkura līmeņa vadītāja mērķis nav plāna realizēšana, bet gan sadarbības organizēšana, jeb efektīvās sadarbības sistēmas ieviešana, kas, savukārt, nodrošinās plāna realizēšanu. Tātad vadītājs – sadarbības speciālists, kas prot sadarboties un prot organizēt sadarbību. Iestādes vadītāja uzdevums – izveidot sadarbības sistēmu, kas būtu realizējama visos līmeņos (no palīgpersonāla līdz izglītības departamentam pašvaldībā). Līdz ar to var secināt, ka vadītājs ir sadarbības speciālists ne tikai iestādes iekšienē, bet arī ārienē.

E.Mironovs uzskata, ka tieši līdzdalība (tulk. no krievu valodas „*со-участие*”), sadarbība (tulk. no krievu valodas „*со-трудничество*”), kopīgs darbs, kur vienādi saprot kopīgus mērķus, padara šo darbu par efektīvu un ar sasniegto rezultātu. Vadītāja uzdevums – izveidot sadarbību un audzināt darbiniekus (tulk. no krievu valodas „*со-трудников*”), nevis darba izpildītājus (Миронов, 2013).

Sadarbībai neatkarīgi no formas piemīt četri aspekti:

- tai ir kopīgi mērķi un iemesli;
- tā ir spilgti izteikta, to var vērot (verbāli, ar zīmēm vai citām pazīmēm);
- ir kāda kopīga situācija, sanāksme, tikšanās;
- tai ir subjektīvā izpausme, pateicoties grupas dalībniekiem.

E.Mironovs sadarbības organizācijas nosacījumus izskata, izmantojot laika asi un piedāvā praktisku instrumentu sadarbības analīzei un sadarbības procesa vadīšanai, kas ir nosaukts par *sadarbības rombu*. Vārds “rombs” nāk no grieķu valodas (rhombos), un nozīmē kaut ko, kas griežas, kas izriet no darbības vārda (rhembō) nozīmes “griezt uz riņķi”. Romba figūra nav izvēlēta nejauši, jo tas ir vienkāršs, izliekts četrstūris, kura četras malas ir vienāda garuma. Šī īpašība arī ir svarīga sadarbībai, jo sadarbības pamata četri komponenti ir tikpat nozīmīgi. E.Mironovs attēlo to shematiski šādi:

1.2. att. E.Mironova “Sadarbības rombs”

Lai uzdevumu varētu izpildīt, vispirms nepieciešams noformulēt mērķi un, saskaņojot to, var plānot darbības, kas ļaus sasniegt šo mērķi. Pirms darboties, vajadzētu izvēlēties mērķi, jo mērķis ir sadarbības bāze. Mērķa noformulēšanas efektivitāte – dalībnieku saskaņa ar mērķi darboties. Kopīga darba rezultāts sadarbībā – mērķa sasniegšana, bet šos kopīgos darbus nepieciešams koordinēt, jo bez koordinācijas rezultātu nerasniegt. Pēc analogijas izriet, ka

informācijas saskaņošanas rezultāts – savstarpējas sapratnes sasniegšana starp dalībniekiem. Savukārt, efektivitāti šajā procesā raksturo – savstarpējas sapratnes grāds. Līdz ar to, attiecību nodibināšanas rezultāts – sadarbība, kas nav iedomājama bez uzticības. Savukārt, efektivitāti šajā procesā raksturo – uzticības grāds starp sadarbības dalībniekiem. No tā izriet, ka vispirms nepieciešama savstarpēja sapratne un tikai tad uzticība (Миронов, 2013).

Autoresprāt, analizējot E.Mironova piedāvāto sadarbības komponentu shematisko attēlošanu, var secināt, ka *sadarbības rombs* ir praktiskais instruments dalībnieku kopīga darba analīzei un vadīšanai, lai sasniegtu kopīgo mērķi ar lielāku efektivitāti, tādējādi veicinot sadarbību.

Somu filosofs Raimo Tuomela savas grāmatas priekšvārdā norāda, ka, neskatoties uz to, ka sadarbības problēma ir zināma jau vairākus gadsimtus, R.Tuomela monogrāfija ir pirmā sistematiski-filozofiskā grāmata par sadarbību. R.Tuomelas analīzes pamatā ir socialās darbības teorija ar kolektīvo un kopīgo mērķu pamatjēdzieniem, kopīgiem un abpusējiem uzskatiem, kolektīva apņemšanās, kopīga un kolektīva darbība, sociālā kontrole. Viņš piedāvāja sadarbības veidu – taksonomiju, pamatojoties uz atšķirību starp We-mode - grupas sadarbības veidu un I-mode - individuālu sadarbības veidu. Abi veidi tika analizēti institucionālā un neinstitucionālā kontekstā. Sadarbības pamattēze ir formulēta šādi: “Divi vai vairāki dalībnieki sadarbojas vārda pilnā nozīmē tikai un vienīgi tad, ja viņiem ir kopīgs (vai kolektīvs) mērķis un tie kopīgi rīkojas, lai sasniegtu šo mērķi” (Tuomela, 2000).

Bērna attieksme pret skolu formējas vēl ilgi, pirms viņš uzsāk skolas gaitas. Galveno lomu šeit spēlē informācija par skolu un veids, kā šī informācija tiek pasniegta no vecāku, PII skolotāju un sākumskolas skolotāju puses.

Izglītojošā darbībā bērni sastopas ar trīs sadarbības veidiem:

- Mijiedarbībā ar pieaugušo, bērnam rodas spēja atšķirt situācijas, kurās nepieciešams izmantot gatavus paraugus, vai situācijas, kurās nepieciešama jaunu paraugu izveide, noraidot iepriekšējo pieredzi. Kognitīvie jautājumi, kas rodas bērnam, palīdzēs viņam pašam noteikt jaunā uzdevuma nosacījumus;

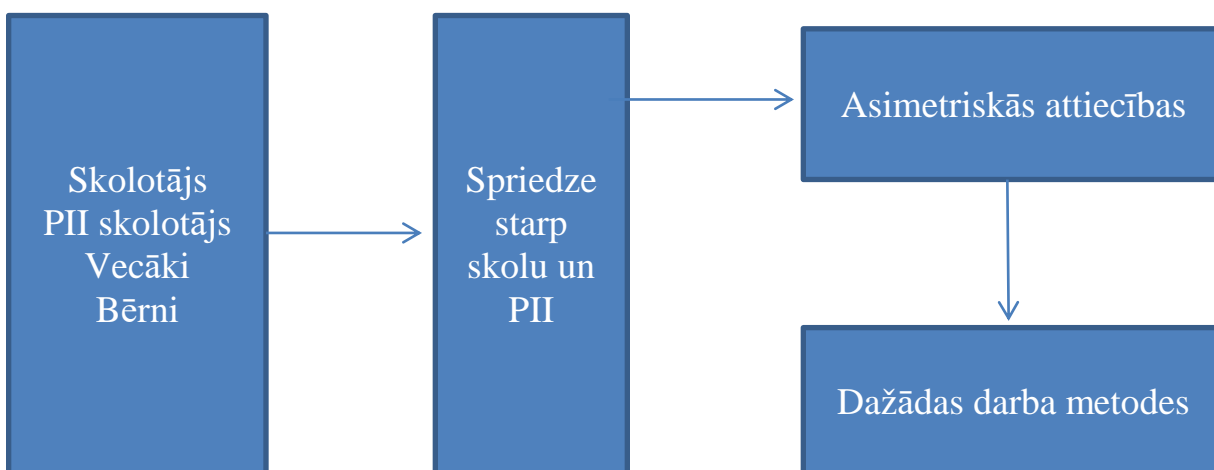
- Sadarbība ar vienaudžiem rada bērnam spēju noteikt atšķirību savā rīcībā un koordinēt to, palīdz īstenot kādu kopīgu darbību;

- Sadarbība pašam ar sevi ļauj noteikt pietiekamu pašvērtējumu (Шинтарь, 2002).

Runājot par sadarbību bērna pārejas no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu kontekstā, var teikt, ka tā sadarbības forma un organizācijas nosacījumi ir daudzveidīgi un sarežģīti. Rodas daudz jautājumu, raugoties no dažādiem skatpunktiem, un vispirms jāapskata šajā sadarbībā iesaistītos dalībniekus (bērni, vecāki, PII skolotāji un skolotāji).

Turklāt sadarbībā ir iesaistītas arī divas dažādas iestādes (pirmsskolas izglītības iestāde un skola). Tāpēc nepieciešams pieminēt tādus autorus, kā H. Ackesjō un W.L. Chan, kas veltīja savus darbus pārejas procesa, starp PII un skolu izpētei, un tiek rekomendēti Norvēģijā. Pētot šāda veida attiecības, pēc citu pētnieku novērtējuma (Hilde Dehnæs Hogsnes, Janne Madsen, Ronny Johansen, Eli Haug un citi), viņi ieguva galveno autoru statusu sadarbības starp PII un skolu problematikā (Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud, 2015)

Pēc H. Ackesjō un W.L. Chan viedokļa, zemāk attēlota shēma ilustrē to, kā dažādu kategoriju dalībnieki ir pakārtoti viens otram (Ackesjō, 2013), (Chan, 2012):

1.3.att. H. Ackesjō un W.L. Chan dalībnieku pakartotība

Autore iepriekš bija norādījusi, ka lielākā daļa bērnu labi tiek galā ar pāreju no pirmsskolas uz skolu, tomēr dažiem no viņiem rodas problēmas - nemiers vai trauksme, un tieši šīs problēmas ir jājūt pirmsskolas un skolas darbiniekiem, lai varētu savlaicīgi ieviest efektīvus pasākumus. Tas, ka nepieciešams veicināt mācību procesa nepārtrauktību, ir neapstrīdams fakts, un skolas 1. klasei ir jābūt pirmsskolas raksturīgo tradīciju turpināšanai. Labi, ja skolā tiek ņemts vērā bērna pirmsskolas vecumā apgūtais un bērna pieredze. Lai to sasniegtu, iestādēm ir jāapmainās ar informāciju par bērnu iepriekšējo mācīšanās kvalitāti (Ackesjō, 2013).

Tas ir liels izaicinājums uz sadarbību, lai veiktu darbības, kuru mērķis ir atvieglot bērnu pāreju no pirmsskolas uz skolu. Pirmsskolas un skolas personāls zina, kāds ir darbības mērķis, tomēr ne vienmēr pienācīgi paskaidro šos nodomus attiecībā uz bērniem viņu vecākiem. Tas viss arī noved pie tā, ka starp iesaistītiem dalībniekiem pastāv asimetriskās attiecības (vecāki un skolotāji). Jāsniedz paskaidrojumi, kāpēc skolotāji pirmsskolā un skolā rīkojas tā un kāpēc bērni tajās piedalās. Atsevišķas darbības, kas veicina sadarbību, varētu

padarīt pāreju vēl labāk pārredzamu vecākiem un bērniem. Protams, ne visu var paredzēt vai ieplānot detalizēti, bet pārredzamības trūkums veicina neskaidrību, kas rada haosu vai citas negācijas bērnos, vecākos, skolas un pirmsskolas personālā.

Izpētot H. Ackesjō un W.L. Chan izteikto, attiecībā uz to, ko būtu jāņem vērā pie sadarbības organizācijas nosacījumiem, autore piedāvā tabulu, kurā ir salīdzināti pētnieku jēdzieni, kas raksturo nosacījumu būtību:

1.1. tabula

Autores apkopots jēdzienu salīdzinājums

Jēdziens	H. Ackesjō	W.L. Chan
Process	Pāreja no PII uz pirmo klasi tiek dēvēta par procesu	Pāreja no PII uz skolu ir process
Pārredzamība	Pārejai jābūt pārredzamai, un bērniem jābūt iesaistītiem	Skolas politikai un mērķiem jābūt skaidriem gan skolotājiem, gan vecākiem
Nepārtrauktība	Labāka nepārtrauktība tiks nodrošināta, ja pāreja pamatosies uz bērnu interesi, motivāciju un jautājumiem	Atslēga uz veiksmīgu pāreju ir nepārtrauktā bērnu pieredzē.
Attiecības (sadarbība/partnerība)	Sadarbības pamatā jābūt regulāram personīgām kontaktam	Vecākiem, skolotājiem un bērniem jāstrādā kā līdzvērtīgiem partneriem
Hibrīdpedagoģika	Pirmsskolas sagatavošana skolai ir pārejas zona ar hibrīdpedagoģiju.	Skolotājiem skolā jāizmanto dažādas aktivitātes, kas ir līdzīgas tām, kuras izmanto pirmsskola, ar mērķi mazināt robus izglītībā.

Lai cilvēks varētu dzīvot sabiedrībā, viņam vajag piederēt pie noteiktās grupas, jo bez citiem cilvēkiem viņš nevarēs funkcionēt un attīstīties. Cilvēkiem ir tieksme pēc citu cilvēku sabiedrības, vēlmes biedroties, sadarboties, palīdzēt citiem un veidot atsaucīgas attiecības. Cilvēka sociālā, emocionālā un intelektuālā attīstība ir atkarīga no saskarsmes un sadarbības ar apkārtējo sociālo vidi (Viļuma, 2007). Līdz ar to, izpētot sadarbības formas un organizācijas nosacījumus, autore nonāk pie secinājuma, ka sadarbību kādā iestādē var izskatīt divos aspektos:

1. organizatoriskais aspekts (iestādes struktūra, procedūras, normatīvie akti), kas tādējādi nosaka un veicina iestādes sadarbības vidi un kultūru;

2. starppersonu mijiedarbības aspekts – attiecības un kopīgs darbs dažādos līmeņos starp šo iestāžu darbiniekiem.

Savukārt veiksmīgas sadarbības radītāji būs:

- a) rezultāts jeb kopīga mērķa sasniegšanas līmenis;
- b) efektīvitate jeb optimāls līmenis;
- c) jēgpilnība attiecībās;
- d) ētika.

Sadarbība ir nepārtraukts process, un ir viens no nosacījumiem mūžizglītībai, kas nodrošina bērna efektīvu attīstību un viņa veiksmīgu pāreju uz nākamo izglītības līmeni. Lai tā būtu īstenota veiksmīgi, dalībniekiem jāvienojas par mērķiem, uzdevumiem, saturu, metodēm, līdzekļiem un organizācijas formām, ko autore apskatīs turpmākajās diplomdarba nodaļās.

2. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES UN SKOLAS SADARBĪBAS RAKSTUROJUMS

2.1. Bērnu sagatavošana skolai - mērķi un uzdevumi

Nepārtraukti cilvēki piedzīvo pārmaiņas savā dzīvē. Pārmaiņas varētu būt visdažādākās un ar tām ir saistītas mūsu cerības vai satraukumi. Dažas no pārmaiņām, tādas kā jaunā aizraušanās (hobiji) vai jauna fizūra ir diezgan mazas, bet dažas, tādas kā dzīvesvietas maiņa vai pārvākšanās uz dzīvi citā valstī ir lielas. Runājot par pāreju no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu, var teikt, ka tā būtu lielā pārmaiņa, kas saistīta gan ar cerībām, gan ar satraukumu. Norvēģijas izglītības departaments uzskata, ka šāda lielā pāreja spēlē milzīgu lomu bērna dzīvē.

Kopš dzimšanas bērni mācās adaptēties dažādās vidēs. Pāreja vai dzīves situācijas maiņa var ietvert izaugsmes iespēju, bet vienlaikus var būt arī izšķirošs posms ar iespējām gan stagnācijā, gan nepareizā attīstībā. Vairāki faktori būs izšķiroši, turklāt katrs bērns reaģē uz šādām pārejām dažādi, lielu lomu spēlē arī emocijas kādas viņu apņem. Bērniem jābūt labi sagatavotiem pārejai. Pārejas periods sākas pie pirmajiem pārejas sagatavošanās darbiem un turpinās līdz laikam, kad bērns ir iekārtojies jaunajā vidē.

Neapšaubāmi var apgalvot, ka pāreja starp pirmsskolu un skolu ir kļuvusi daudz svarīgākā nekā iepriekš - tas ir tāpēc, ka bērni, uzsākot skolas gaitas, tagad ir visjaunākie skolā, un tāpēc, ka tagad uzmanība tiek pievērsta vairāk mācībām, nekā iepriekš. Tas prasa vienu – ciešu sadarbību starp pirmsskolu un skolu, lai nodrošinātu saskaņotību un nepārtrauktību, kas savukārt, padara „nesāpīgu” pāreju bērniem.

H. Ackesjō apraksta pāreju starp izglītības līmeņiem kā pārmaiņu procesu, kurā bērns pāriet no vienas izglītības fāzes uz otru. Pāreja, šajā nozīmē, ir tīri fizisks notikums, jo bērni pamet vienu iestādi un uzsāk savas gaitas citā. Tajā pašā laikā pāreja ir kaut kas vairāk nekā tas fakts, ka bērni maina vienu ēku uz otru. Pāreju būtu jāaplūko īpašā kontekstā, kurai piemīt dažādas īpašības, īpašās sociālās attiecības un zināma prakse, kas bērniem pazīstama pirmsskolā, un kurai būtu jāiekļaujas jaunajā kontekstā, kad bērni satiek citus bērnus no citām pirmsskolām, jaunus pieaugušos, atšķirīgu vidi u.c. faktoros, kas atšķiras no tā, pie kā bērni ir pieraduši (Ackesjō, 2013).

Runājot par pāreju no pirmsskolas uz skolu, no dalībnieku skatpunkta, var secināt, ka bērnu izpratne par pāreju attīstās pakāpeniski un sākas ilgi pirms faktiskās pārejas. Dažiem bērniem nepieciešams vairāk laika, lai apzinātu šādu pāreju jau esot skolā. Tādējādi darbs pie

bērnu garīgā un emocionālā stāvokļa, pabeidzot pirmsskolu un uzsākot skolas gaitas, sākas agrāk un var ilgt ilgāk, nekā fiziskas vides maiņa. Bērniem nevajadzētu kļūt uzreiz tikai par skolniekiem, tajā pašā laikā viņiem vairs nevajadzētu būt pirmsskolniekiem. Pētnieku un politiķu vidū valda atziņa, ka pieaugušo pienākums ir nodrošināt tādu vidi, lai bērni piedzīvotu nepārtrauktību pārejā starp pirmsskolu un skolu. Pētot pāreju no dalībnieku viedokļa, atšķirības kļūst skaidrākas.

Stig Broström bija viens no pirmajiem, kas veica pētījumus un aprakstīja pāreju no PII uz skolu no bērnu viedokļa (Chan, 2012). S. Broström uzsvēra, ka lomu maiņa pie pārejas ir svarīga gan bērniem, gan vecākiem. Var teikt, ka skolotājs sagaida bērnu skolā skolnieka lomā, tādējādi notiek neapzināta socializācija no skolotāja puses, kas izvirza savas gaidas tuvplānā. Tāds socializācijas process paredz, ka bērns pārmanto normas un vērtības, ar kuriem viņš ir saskāries. Vecāki arī iejūtas jaunajā lomā. Pirmsskolā vecākiem, lielākoties, bija vairāk neformāla ikdienas saskarsme un sadarbība ar pirmsskolu. Savukārt, skolā tiek paredzēta vairāk formāla sadarbības perspektīva (Broström, 2005).

Sadarbības mērķis, pie bērna pārejas no pirmsskolas uz skolu, ir radīt apstākļus efektīvai un „nesāpīgai” bērnu pārejai no pirmsskolas uz skolu.

Mūsdienu sociālie apstākļi prasa aktīvu cilvēka audzināšanu, kuru motivē panākumi un kurš spēj patstāvīgi veidot savu dzīvi. Intereses veidošana par mācīšanos ir svarīgs līdzeklis mācību kvalitātes uzlabošanai. Tas ir īpaši svarīgi skolā, lai veidotu skolēnos spēju patstāvīgi papildināt savas zināšanas, protams, pirms tam izraisot interesi par mācīšanos un vajadzību pēc zināšanām.

Pirmsskolas izglītības iestādes uzdevums ir pakāpeniski veidot pamatu bērna gatavībai mācīties skolā visā bērna audzināšanas un izglītošanas periodā, sākot ar 1. posmu, veidojot bērnam sistematizētas zināšanas par apkārtējo realitāti, spēju apzināti izmantot to dažādu praktisku problēmu risināšanai.

S. Broström uzsver, ka bērni kļūst gatavi skolai tad, kad gatavošanās tai notiek savā dabiskajā vidē un ilgākā laika posmā, izmantojot mērķtiecīgas, jēgpilnas un izaicinošas aktivitātes ar pirmsskolas skolotājiem un savu draugu lokā (Broström, 2005).

Runājot par uzdevumiem, sagatavojot bērnus skolai, vispirms nepieciešams apzināt bērna vajadzības. Drošība ir priekšnoteikums, lai bērni attīstītos un mācītos. Tā kā drošības sajūta ir viena no primārām vajadzībām Maslova vajadzību piramīdā, tās trūkums var novest pie tā, ka citas vajadzības netiek apmierinātas un, tādējādi, traucē mācīties (Masлоу, 2007). Viens veids, kā apmierināt šo vajadzību, ir dot bērniem iespēju rotaļāties. Rotaļa ir tas, kas bērniem ir pazīstams jau no pirmsskolas, un tāpēc tā būs droša "brīvā zona", kur viņi var

izpētīt dažādas tēmas un lomas (Imsen, 2014).

Drošības sajūta ir izšķiroša bērnu labklājībā, attīstībā un mācībās. Tāpēc ir svarīgi, lai skolotāji pirmsskolā rada drošu vidi un drošus mijiedarbības veidus ikdienā. Bērnam ir skaidrs priekšstats par to, ka pirmsskola ir droša vieta, kur būt un kur, apkārtējie pieaugušie ieklausās bērna vajadzībās. Bez drošības sajūtas bērnam neklājas labi un nav prieka.

Drošības sajūtu apraksta arī tāds moments – to, ko vēlas bērns, nevajadzētu būt grūti vai pārāk viegli izpildīt, jo tas var izraisīt motivācijas zaudēšanu bērņā. Tad tiek zaudēta drošība bērnam, jo bērns atradīsies ārpus komforta zonas, kas var izraisīt trauksmi bērņā vai garlaicību. Bērniem nevajadzētu izvirzīt pārāk sarežģītas problēmas, jo viņi var zaudēt motivāciju tālāk mācīties, un viņi var justies nedroši, jo ir nonākuši situācijā, kurā viņi nevar justies ērti. Meistarības sajūta bērniem ir svarīga, lai radītu drošību. Meistarības un drošības sajūta palīdz attīstīt bērniem savu kompetenci (Lillemyr, 2011).

Pirmsskolā uzsvars tiek likts uz bērnu pamatkompetences attīstīšanu. Norvēģijas normatīvais akts *Rammeplan* apraksta, ietverot pamatkompetenci un tās ir zināšanas, prasmes un attieksme trīs jomās: sociālā kompetence; valoda un ar to saistīta spēja sazināties vārda plašā nozīmē, kā arī savas identitātes pašattīstība. Skolas pienākums ir turpināt to darbu, kādu pirmsskola ir paveikusi. Ņemot vērā arī bērna kompetences, lai tos var tālāk attīstīt saistībā ar jaunajiem izaicinājumiem, kurus izvirza bērnam jau skola. Lai varētu attīstīt drošu un neatkarīgu personību, ir svarīgi rūpēties par katru atsevišķu bērnu un viņa vajadzībām arī skolā.

Bērnam ir nepieciešams atbalsts, jo, saņemot atbalstu, tas palīdz uzzināt vairāk un zināt to, kas izdodas, tādējādi veicinot bērna mācīšanos un drošību (Fagerli, Lillemyr, Søbstad, 2000). Skola saņem to kompetenci, ko bērns nes sev līdzī no pirmsskolas. Bērns jutīsies droši un būs motivēts tālākai darbībai un mācībām, ja viņš piedzīvos saikni starp pirmsskolu un skolu. Bet, lai tas notiktu, ir svarīga sadarbība starp pirmsskolu un skolu.

Sajūta, ka esi kompetents, un tas, ka bērns zina, kas viņam izdodas, dod pārliecību bērnam, ka viņš ir vērtība, tādējādi skolotājam jākoncentrējas uz atbalsta sniegšanu bērnam, lai viņš justos kompetents un, lai bērņā rodas sajūta, ka viņš ir vērtīgs. Bērni to labi apzinās vecumā, kad uzsāk skolas gaitas - ko viņi var un ko nevar, un ko ir svarīgi zināt. Ļaujot bērnam zināt, ka viņš ir labs - dod savu ieguldījumu: bērns augs ar labu pašnovērtējumu un tas ir īpaši svarīgi bērna sagatavošanai skolai. Ir svarīgi lai skolotāji no abām iestādēm koncentrējas uz to, kas ir pozitīvs, ko bērns var darīt, lai iegūtu kompetences sajūtu, kas, savukārt, ļaus bērnam justies droši uzsākot skolas gaitas (Lillemyr, 2011).

Maslova vajadzību piramīda, kurā cilvēka pamatvajadzības tika sakārtotas noteiktā

secībā, raksturo to, ka līdz pašīstenošanās līmenim cilvēks var nonākt tikai tad, ja ir nodrošinātas vispirms fizioloģiskās vajadzības, viņš jūtas drošībā, jūtas sociāli piederīgs un atzīts. Ja bērns jūtas droši, ir atzīts un cienīts, tad viņam būs vieglāk nodibināt sociālos kontaktus, kuros notiek mācīšanās. Maslovs ir konstatējis ka, ja pamatvajadzības tiek apmierinātas, tad vajadzības saistībā ar sociālo kopienu kļūst arvien pieprasītākas. Cilvēks iet pa piramīdu un meklē kontaktu, drošību un atzinību. Līdz ar to, motivācijas process, caur cilvēka vajadzībām, ir bezgalīgs. Pēc A. Maslova, pašīstenošana parāda sevi „caur aizrautību ar nozīmīgu darbu” (Маслоу, 2007). Arī normatīvais akts – *Rammeplan* paredz: ja jums ir sociālā kompetence, jūs varēsiet mijiedarboties ar citiem pozitīvi un uzturēt draudzību. Bērniem, kuri uzsāk skolas gaitas, ir liela vajadzība sajūst, ka viņiem ir draugi (Lillemyr, 2011).

Saskaņā ar pētījumiem, kas veikti Norvēģijā, ir konstatēts, ka sociālā kompetence ir prioritāra un ir augstāka par bērnu attīstību, spējām un zināšanām (Lillemyr, 2011). Tātad, draudzībai un sociālajām attiecībām ir lielā nozīme.

Levs Vigotskis uzsver, ka mācīšanās notiek, izmantojot valodu un sociālos kontekstus (Выготский, 1991). Pēc Larsena domām, ir svarīgi, lai skola un pirmsskola koncentrētos uz valodas attīstību, jo ir pierādīts, ka starp valodas prasmi un valodas sociālo meistarību ir cieša saikne tieši pirmsskolā (Larsen, 2006).

Saskaņā ar Broström un Schytte teikto, pirmsskolas skolotājiem un skolotājiem ir pārāk maz zināšanu vienam par otru (iestādes prasībām), kas var novest pie tā, ka bērniem trūkst zināšanu un prasmju, uzsākot skolas gaitas, un ko sagaida skolotāji skolā. Autori norāda, ka dažiem bērniem ir tikai viens uzskats par skolu – mierīga sēdēšana un klusēšana visu dienu. Līdz ar to, dažiem bērniem šāds uzskats par to, kas viņus sagaida skolā, var izraisīt nedrošību un nervozitāti (Broström, 2005).

Mācīšanas un audzināšanas pārejas problēma ir sarežģīta, tās risināšanai nepieciešami dažādu jomu speciālistu kopīgi centieni: ārsti, psihologi, skolotāji, sociologi utt. Tāpēc to nevar definēt tikai kā attiecības starp atsevišķiem pedagoģiskā procesa elementiem pirmsskolā un skolā. Tādējādi Zaporožecs atzīmē, ka pāreja jāsaprot kā "... vispārējās fiziskās un garīgās attīstības iekšējā organiskā saikne uz pirmsskolas un skolas vecuma robežas, iekšēja sagatavošanās pārejai no vienas personības veidošanās posma uz otru" (Запорожец, 1986).

Broström un Schytte ir izveidojuši sarakstu ar zināšanām un prasmēm, kuras bērnam jāprot, uzsākot skolas gaitas. Piemēram, ticība savām spējām; spēja iesaistīties spēlēs, pildot noteikumus; spēja pateikt savu viedokli un lūgt palīdzību; saņemt ziņas; jāprot klausīties un apzināties citus; runāt saprotami; zināt savu vārdu un adresi, kā arī viņiem jābūt spējai

koncentrēties (Broström, Schytte, 2005).

Saskaņā ar *Rammeplan*, valodai ir liela nozīme, lai varētu uzrunāt citus cilvēkus. Pirmsskola palīdz bērniem mācīties atrisināt konfliktus un veidot labas attiecības ar citiem, un līdz ar to, valodas zināšanas ir svarīgas. Spēja radīt labas attiecības ar citiem bērnam ir svarīgi uzsākot skolas gaitas. Bērnam ir jāsaņem drošība par to, kas notiks skolā, kā arī tas, ka viņam ir draugi (Lillemyr, 2011).

Turklāt, Broström un Schytte uzsver, ka pārejas posmā bērniem ir nepieciešams pieaugušo un bērnu atbalsts, viņiem ir jāredz, ka jaunā vidē ir daži elementi, kurus viņš pazīst no pirmsskolas (Broström, Schytte, 2005). Saskaņā ar Lillemyr teikto, pedagogiem ir jāatbalsta bērni un vecāki, jo viņiem ir liela vajadzība pieņemt izaicinājumus, ko sniedz pāreja uz skolu. Fakts, ka bērns saņem atbalstu un redz, ka kaut kas ir pazīstams no pirmsskolas, var radīt drošības sajūtu, neskatoties uz jauniem izaicinājumiem bērnam, kuri tapat būs. Bērnam nepieciešama nepārtrauktība, kas nodrošina drošību, un nepārtrauktība, kas nodrošina dažādību, azartu, izpēti un izaicinājumus (Lillemyr, 2011).

Ceļvedis "No vecākā līdz jaunākajam" iesaka bērnam labi iepazīt skolu pirms skolas sākuma, un, ka skolai un pirmsskolai jābūt labai sadarbībai. Iemesls tam - rūpes par bērna nepieciešamību būt drošam pārejas procesā un, lai izglītība tiktu pielāgota katram bērnam uzsākot skolas gaitas.

Aplūkojot Norvēģijas praksi par bērnu sagatavošanu skolai kopumā, autore secina, ka lielāku uzmanību nepieciešams pievērst rotaļai, bērna sociālajām kompetencēm un drošības sajūtai, lai sasniegtu sagatavošanas mērķi - *radīt apstākļus efektīvai un „nesāpīgai” bērnu pārejai no pirmsskolas uz skolu*. Prakse, kas bija īstenota un labi pazīstama bērnam pirmsskolā, var dod viņam pozitīvu rezultātu, kad viņš būs skolnieks un viņa tālākai izglītības karjerai. Būtu jāizmanto rotaļa mācību procesā, līdz ar to, var tikt mainīta gan skolas, gan pirmsskolas prakse, pievērsot lielāku uzmanību tam, kas bērniem būtu jāamācās, nevis jābalstās uz to, kas viņiem jau zināms. Tas arī ietekmēs bērnu gaidas un attieksmi pret skolu, un tas dos iespēju izmantot savu potenciālu tādā veidā, kas pielāgots viņam. Izglītības departaments (norv.val. *Utdanningsdirektoratet*), jaunajā mācību programmas visaptverošajā daļā mainīja praksi tā, lai izglītība varētu pievērst lielāku uzmanību bērnu vajadzībām un priekšnoteikumiem. Rotaļas kā metodes noteikšana mācību programmā nodrošina bērniem iespēju mācīties pēc saviem noteikumiem. Lai mācīšanās būtu pamatota uz skolēnu pieredzi, skolotājiem ir izdevīgi izmantot rotaļu kā metodi.

Mācību procesa balstīšana uz rotaļu kā metodi, uzsākot skolas gaitas, veicina priekšmeta zināšanas. Tas bija svarīgs solis Norvēģijas skolai, jo tā spēja saglabāt

pirmsskolas praksi. Fakts, ka skolotāji mācībās vairāk izmanto rotaļu, kā metodi, bērnam uzsākot skolas gaitas, kļūs par prioritāru tēmu pamatskolas skolotāju izglītībā. Tādā veidā nodrošinot, ka pat tikko kvalificēti skolotāji izprot rotaļas nozīmi bērna pirmajā saskarsmē ar skolu un izmanto to savā praksē.

Rotaļa kā mācību metode, drošības sajūta un sociālās kompetences uzkopšana ir tie uzdevumi, kas ir veicami, lai sagatavotu bērnu mācībām skolā. Uz spēlēm balstītas aktivitātes var palīdzēt bērnu sagatavot skolas sākumam un apgūt sociālās prasmes. Tie palīdzēs veidot attiecības ar un starp skolniekiem, radīt drošu mācību vidi, uzturēt motivāciju un novērst nevēlamu uzvedību.

2.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības organizācija

Šis jautājums prasa dažādu publisku dokumentu un prakses izpēti. Runājot par pāreju no pirmsskolas uz skolu, nepieciešams pasvītrot, ka sadarbības organizācija ietver sevī tādus jēdzienus, kā *organizātoriskie jautājumi, sadarbība, konteksts, aktivitātes un pasākumi*. Turpmāk autore vēlas aprakstīt, ko šīs jomas sevī ietver, kā vajadzētu uzsākt un pabeigt pāreju starp pirmsskolu un skolu, kā arī iepazīstināt ar pārejas dalībniekiem, to lomu un pienākumiem.

Šajā kontekstā jēdziens *organizācija* tiek izmantots saistībā ar atbildības jomu iesaistītām pusēm. *Rammeplan*, kā arī ceļvedis "No vecākā līdz jaunākajam" pauž, ka skolas un pirmsskolas atbildības jomas, galvenokārt, ir saistītas ar labas un stipras sadarbības izveidi. Izrādās, ka šī joma ir savstarpēji atkarīga un tai piemīt laba sadarbība un laba saikne, jo pusēm jāīsteno gan darbības, gan jebkuri citi pasākumi praksē kopīgi. Tas arī kļūst par dabisku organizēšanas sastāvdaļu pārejas procesā (Kunnskapsdepartementet, 2008).

Ceļvedis "No vecākā līdz jaunākajam" apraksta, ka laba sadarbība nozīmē, ka iestādēm ir nepārtraukts kontakts vienai ar otru un savstarpēja izpratne gan par darba uzdevumiem, gan par vērtībām (Kunnskapsdepartementet, 2008). Izpratne šeit nenozīmē tikai to, ka iestādēm jāapzinās, kā iestādes praktizē mācības, bet arī to, kā iestādes izmanto informāciju un kā to varētu izmantot kopīgi, lai sekmētu mācību procesu. Pretējā gadījumā tās nokļūs nedrošā situācijā attiecībā pret jauniem cilvēkiem, jo informācijas pieejamība vienai iestādei par otru rada drošības sajūtu (Norges offentlige utredninger, 2010).

Lai panāktu labu sadarbību, kas arī novedīs pie tādas savstarpējas izpratnes, vadībai ir jārisina izaicinājumi, ar kuriem iestādes var saskarties un tos jārisina darba kārtībā kopīgi – dialoga veidā. Laba dialoga pamatu nosaka abu iestāžu vadība. Par svarīgiem faktoriem labas sadarbības priekšnoteikumam kalpo *laiks un vieta*, kad iestāžu pārstāvji tiekas, dalās pieredzē

un informācijā un vēlāk izstrādā kopīgus plānus, kādā veidā viņi radīs drošu un labu pāreju bērnu grupai (Norges offentlige utredninger, 2009).

Bērnu vecākiem ir ļoti liela loma pārejas procesā, jo veiksmīga sadarbība starp iestādēm nav iedomājama bez vecākiem. Sadarbība ar vecākiem palīdz izveidot sava veida tiltu starp ģimeni un pirmsskolu, vēlāk starp ģimeni un skolu. Ģimenei un iestādēm jābūt vienotai izpratnei gan par bērnu audzināšanu, gan par izglītību, lai bērns varētu sajūst nepārtrauktību ikdienas dzīvē. Vecāki var, piemēram, piedalīties atbilstošas darbības un pasākumu ģimenes lokā īstenošanā, kā arī iestādēs. Laba sadarbība ar bērnu vecākiem var radīt drošākus bērnus, kuri redz, ka vecāki un skolotāji ir tendēti palīdzēt viens otram, smieties, ir ieinteresēti un izturas ar entuziasmu par pārmaiņām, kas notiek viņu dzīvē.

Pirmsskolai un skolai jāaicina vecākus uz līdzvērtīgu sadarbību tur, kur viņi jūtas redzēti un dzirdēti. Bērna dabiskie aizbildņi var izteikt savas domas un pilnvērtīgi iesaistīties lēmumā par to, kāda informācija tiks sniegta par viņu bērniem skolai (Norges offentlige utredninger, 2009). Lieta, kas atšķiras abās iestādēs, ir jautājumā, cik bieži skolotāji uztur kontaktu ar vecākiem. Pirmsskolā vecākiem ir nepārtraukta ikdienas saskarsme ar pirmsskolas personālu, kas varētu noritēt gan formāli, gan neformāli. Bērnam uzsākot mācības skolā, mijiedarbība ar dabiskiem aizbildņiem aprobežojas vien ar sapulcēm un izlaidumiem. Tāpēc skolai jāklūst vēl vairāk iesaistītai un saprotamai sadarbības nozīmē un būt atvērtai arī izmantojot citus saziņas līdzekļus, lai vecākiem rodas dalības sajūta un ieskats viņu bērnu ikdienā (Norges offentlige utredninger, 2009).

Pirmsskola un skola ir atbildīgi arī par tādu darbību un pasākumu plānu izstrādi, kas sniegs ieguldījumu labas prakses piemēram, uzsākot skolas gaitas un noteiks vadlīnijas tālākai izglītībai. Iestāžu vadītāji īpaši uzsver nosacījumus kādai darbībai, nosaka skolas apmeklējumu biežumu un ilgumu, kā arī citus nosacījumus, kas palīdzēs droši iejusties jaunā un nepazīstamā vidē, lai bērni iepazītu skolu un saprastu, kas notiks, kāpēc un kad. Tas varētu būt īpaši atzīmēts ar kādu pasākumu, piemēram, „pēdējā nakts pirmsskolā” vai „Pirmsskolas svētki”.

Pirms uzsākt skolas gaitas, bērni var apmeklēt skolu ar iespēju spēlēt un izrunāties ar tiem bērniem, kas jau apmeklē skolas 1. klasi, lai dalītos pieredzē. Varbūt viņus var sasveicināt skolas direktors un arī viņu topošais skolotājs. Tas var notikt arī otrādāk, kad skolas skolēni un viņu topošais skolotājs apmeklē pirmsskolu. Daudzi bērni var justies drošāk savā vidē un pēc savas iniciatīvas. Iestāžu vadītājiem arī iesaka “iepazīties” vai izveidot tā sauktās draugu grupas, lai tie bērni, kas gatavojas doties vienā klasē, varētu brīvā laikā satikties un iepazīties, atrast kopīgas intereses un nodarbi. Vēl viena shēma, kas daudziem

bērniem palīdz uzsākt skolas gaitas, ir tā saucāmie „sponsori” (atbalsts no vecākiem skolēniem), kuri „jaunatnācējiem” palīdz iepazīt skolas ēku, teritoriju un dibināt jaunus sociālos kontaktus. Šāda veida atbalsts ir ļoti populārs Norvēģijas skolās un ir izmantots ne tikai pie pārejas no pirmsskolas uz skolu, bet arī tad, ja kāds skolēns maina skolu kādu apstākļu dēļ (Norges offentlige utredninger, 2009). Šādas skolai sagatavošanas aktivitātes un pasākumi var arī motivēt pirmsskolas skolotājus praktiski organizēt pasākumus „Skolas diena”, kad bērns pirmsskolā var iejusties skolnieka lomā ar tādām aktivitātēm, piemēram, kā rokas pacelšana, vārda uzrakstīšana, sekošana norādījumiem, ziņojumiem utt. Bez tam, papildus skolai sagatavošanas aktivitātēm bērni var pārņemt no pirmsskolas sociālu, kompetenci, rīcības kompetenci, valodas kompetenci un īpaši svarīgu lietu - vēlmi mācīties. Papildus, *Rammeplan* paredz un uzsver lielu nozīmi, ļaujot bērniem pētīt un mācīties, izmantojot rotaļāšanos kā pamatdarbību. (Norges offentlige utredninger, 2010).

Starpinstitūciju sadarbība ir laiktelpīga un resursu ietilpīga, un tā izvirza lielas prasības pusēm. Pat ja ir pabeigta veiksmīga sadarbība, kuras galarezultātā radās kopīgs produkts, projekta dalībnieki var atgriezties pie tādām pašām tradīcijām, tiklīdz projekts ir beidzies (Karila, Rantavuori, 2014). Tāda ir pamattattieksme abu iestāžu skolotāju grupās. Pietiek ar to, ka vienai pusei ir šaubas, ka sadarbība var viņus pakļaut, piemēram, situācija piespiež, ka iestādei jāmaina prakse. Tie ir procesa faktori, kas veicina sadarbību. Tas kas, rada problēmas, ir atšķirīga pamatdomāšana un attieksme ir sadrumstalota sistēmā vēsturisko atšķirību dēļ. Labs komandas darbs ņem vērā faktiski pastāvošās atšķirības starp iestādēm un pirms sadarbības tiek atzīta kopīgā stratēģija vai pasākumu izstrāde. Hogsnes un Moser izmanto terminu - *kommunikācijas nepārtrauktība* un uzsver to, cik svarīgi ir, lai dalībnieki faktiski pazītu viens otru, ņemot vērā ne tikai pieņēmumus, bet arī aizspriedumus (Hogsnes, Moser, 2014).

Lai izveidotu labu sadarbību, visi iestāžu vadītāji min kopīgas platformas nozīmi. Un tālāk runājot par jautājumu, vai ir kāda kopēja platforma, kas tiek izmantota pārejas laikā no pirmsskolas uz skolu, lielākoties iestāžu vadītāji atsaucas uz kopīgu kārtību pašvaldībā, papildus esošai skolas kārtībai. Neapšaubāmi, ka jābūt skaidrai kopīgai platformai starp skolu un pirmsskolu ar gatavu mērķi, uzdevumiem, sagatavojot bērnu skolai, turklāt, kur būtu atspoguļots skolas turpmākais uzdevums. Lillemyr raksta par kopējas platformas nozīmi, un cik svarīgi ir radīt nepārtrauktību un saskaņotību starp pirmsskolu un skolu. Sadarbojoties kopā un kopā veidojot labu kārtību, būs vieglāk panākt līdzdalību, veikt pārmaiņas, spēlēt un mācīties, atvieglot sociālo mijiedarbību un stiprināt pašcieņu un pašapziņu (Lillemyr, 2011). Visiem dalībniekiem jābūt ieinteresētiem pārejā, lai tā būtu pēc iespējas labāka bērniem.

Autore to interpretē kā skolu, kas pievieno daļu vadlīnijas, kā notiek pāreja.

Sadarbība ar skolu parasti sākas jau rudenī, kad bērni uzsāk pēdējo mācību gadu pirmsskolā. *Rammeplan* nosaka: «pirmsskolai sadarbībā ar vecākiem un skolu, jāatvieglo bērna pāreju» (Kunnskapsdepartementet, 2017), turklāt agrīna iekļaušanās pārejā ir svarīga mūžizglītības ietvaros. Parasti, sākas viss ar vecāku sapulci rudenī un pārceļšanas interviju pavasarī. Tālāk notiek skolas iepazīšana ar bērnu grupu, kā arī nāk klajā ieteikumi par klases sastāvu. Šeit tai jāpiemin svarīgs punkts un jāatsaucās uz piekrišanas veidlapu, ko vecāki paraksta un pirmsskolai jādalās ar skolu par šo informāciju (1. pielikums). Ikvienam, kurš strādā ar bērniem vai jauniešiem, ir jāparaksta konfidencialitātes pienākumu (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 13.§).

Sadarbība starp abu iestāžu skolotāju grupām notiek trīs fāzēs:

- 1) iniciatīva;
- 2) vienprātība;
- 3) sadarbība.

Iniciatīva būs izpausta tad, kad skolotāji nāk klajā ar ierosinājumiem, piemēram, sameklēt atbildi uz jautājumu: „Kā skolotāji var palīdzēt bērniem koncentrēties?”. Pirmkārt, vienas iestādes skolotāji iepazīstināja ar savām idejām, atsaucoties uz notiekošajām darbībām praksē, taču piedāvāja pirmsskolas skolotājiem novērtēt viņu idejas vai piedāvāt kādas citas.

Vienprātība bija par to, kā skolotāji mēģināja attīstīt vienotu izpratni par darbu, izmantojot pedagoģiskos jēdzienus un savas iestādes institucionālo kultūru.

Sadarbības nolūks bija izveidot kopēju nostāju, lai saprastu bērnus un kopīgi izstrādāt un novērtēt jaunu praksi (Karila, Rantavuori, 2014).

Karila un Rantavuori pētnieciskā materiāla analīze norāda uz to, ka pirmsskolai un skolai, kā iestādēm, ir atšķirīgas kultūras un institucionālās vēsturiskās saknes, kā arī prakse - dažādās aktivitātēs. Atšķirības ir izteiktas prioritātēs, praksē un plānošanas kultūrā. Pētījuma rezultāti parāda ka, lai varētu sadarboties, robežas šķērsošanas vietā - starp iestādēm, pirmsskolas skolotājiem un skolotājiem skolā jāsaprot viena otras izcelsmi, būt gataviem pārdomāt iedibinātu praksi un darbības, kā arī spēt analizēt cēloni. Profesionāļiem ir jāzina sava kultūra un vēsturiskā prakse, kā arī jāprot respektēt citu personu zināšanas, tādējādi viņi veicinās starpiestāžu sadarbību (Karila, Rantavuori, 2014).

Tādējādi, var secināt, ka sistemātiskās sarunas un mērķtiecīgs darbs stiprina abu iestāžu sadarbību skolotāju grupās. Iestāžu vēsture un tradīcijas var izskaidrot kultūras atšķirības un dažādas prakses pirmsskolā un skolā. Tas, ka institūcijas ir atšķirīgas, pati par sevi nav problēma. Gluži pretēji, pirmsskolai un skolai jābūt atšķirīgai. Tas kļūst

problemātisks tikai tad, kad rodas spriedze starp iestāžu skolotājiem, kuriem jāsadarbojas tādos pasākumos, kas var padarīt pāreju no pirmsskolas uz skolu vēl labāku bērniem.

Lai saprastu citu iestāžu praksi, ir jāatzīst, ka pašu prakses arī ir kultūrvēsturiski noenkuroti. Sadarbībā var novērot, ka dalībnieki izsaka „attālināti” savu viedokli par kādu darbību vai procesu iestādē, un izvairās no tā, lai viedoklis būtu kādu personīgi aizskāris. Attālināta jeb „bezpersoniskā” analīze nozīmē to, ka nav bīstami kritizēt to, ko dara kāds cits cilvēks iestādē, jo nav personīgi jāapvaino, ja kāda prakse liekas apšaubāma. Šādi, iespējams, cilvēks var pats saprast kritiku, tādējādi, vēlāk uzlabojot starpiestāžu sadarbību.

Pētījumi rāda, ka ir vairāki aspekti, kas var būt svarīgi bērniem pārejā no pirmsskolas uz skolu: atbalsts no mājām (mājas vide, vecāku atbalsts un stimulēšana mācībām ir svarīga agrīno akadēmisko prasmju attīstīšanā), agrīna attīstība, kā arī sociālās prasmes. Ne tikai bērnam jābūt gatavam skolai, bet arī skolai jābūt līdzvērtīgi gatavai bērnam (Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud, 2015).

Neskatoties uz atšķirībām un, zināmā mērā, nelīdzsvaru, tomēr arī citu valstu pētījumi šajā problēmjasautājumā secina pārsteidzoši līdzīgi. Autori bieži norāda problēmas saistībā ar asimetriju starp pirmsskolu un skolu, kas atspoguļojas faktā, ka tomēr skolas rīcība dod zināmu efektu. Skolai tomēr ir tā tendence būt visstiprākai pusei, kas atspoguļojas rakstos par iestāžu atšķirīgām darba metodēm (Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud, 2015). Secinājums, ka jāizstrādā pasākumi vai priekšlikumi, kādā veidā var samazināt asimetriskās attiecības starp pirmsskolu un skolu. Abām iestādēm jāapspriež gan varas struktūras, gan tradīcijas, gan kultūru tā, lai visas sadarbības ietvaros veiktās darbības būtu caurspīdīgas, skaidras un nekaitīgas. It īpaši, šķiet, nepieciešams apspriest pirmsskolas un skolas pedagogu uzskatus par bērnu mācīšanos un attīstību, tas ir, ka viņi var „pielīdzināt” savus uzskatus par bērnu un skolēnu, viņu zināšanām un mācīšanos. Citādāk būs grūti pārvarēt spriedzi, ja ir neskaidrības vai nesaskaņas šādos būtiskos jautājumos. Ziemeļvalstu pirmsskolu tradīcijās valda kopīgs uzskats par kompetentu bērnu. Tam ir konsekvents viedoklis par to, kādā veidā pirmsskolas pedagogi sagatavo bērnus mācīšanām un attīstībai. Tāpēc vajadzētu formulēt tādu sadarbības vispārējo mērķi starp pirmsskolu un skolu, kas veicinātu kompetentu bērnu par kompetentu skolēnu.

Autore strādā Norvēģijas pirmsskolā kopumā piecus gadus, pie tam trīs pēdējie gadi nostrādāti kādas mazās pašvaldības pirmsskolā ar bērniem 5 - 6 gadu vecuma grupā. Norvēģijā bērni uzsāk skolas gaitas tajā gadā, kad viņiem paliek 6 gadi, turklāt nekādu lomu nespēlē vai bērns ir dzimis atiecīgā gada janvārī vai decembrī. Tāpat, skolas gaitas uzsākšana vēlāk gandrīz nav iespējama un nav atkarīga no vecāku iegribas vai bērna veselības stāvokļa,

jo skolas apmeklēšana ir obligāta sešu gadu vecumā un skolai ir gan līdzekļi, gan papildus personāls atbalstīt vecākus, ja viņiem ir bērns ar speciālajām vajadzībām. Izņēmums, no obligātas skolas apmeklēšanas - mājas apmācība, ko var prasīt vecāki, ja viņiem pastāv tādi apstākļi, kuri nav savienojumi ar kādas konkrētas skolas apmeklēšanu (piemēram, darba specifikas dēļ ir spiesti bieži apmesties uz dzīvi citos reģionos), tad vecāku pienākums ir pašiem izglītēt savus bērnus un reizi pusgadā nākt uz tuvāko skolu kopā ar bērnu, kur skolotāji šo bērnu testēs.

Līdz ar to, autore diplomdarbā nākamajā nodaļā vēlas atspoguļot informāciju par to, ko pirmsskolas un skolas darbinieki domā par pāreju starp pirmsskolu un skolu, kā arī to, kā šīs divas struktūras sadarbojas, un, pamatojoties uz šo darbinieku viedokli, autore piedāvās savu izstrādāto sadarbības modeli, par kuru vēlāk eksperti (abu iestāžu darbinieki) sniegs savu atzinumu, lai atbildētu uz pētījuma jautājumu – *Kāds ir pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modelis bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu?*

Tā kā sadarbības konteksts cita starpā ir saistīts ar zināšanām par otras iestādes valsts pārvaldes normatīvajiem aktiem un publisko dokumentu pārzināšanu, iestāžu darba metodēm un vērtībām, autore vēlas izgaismot pušu domas par šo un apspriest ar to saistītus apstākļus. Visās intervijās kopīgs bija tas, ka iestādes ne īpaši pārzina otras iestādes galvenos publiskos dokumentus un normatīvos aktus. Šeit, galvenokārt, bija jānoskaidro izpratni par *Rammeplan* un Izglītības likumu. No pušu teiktā izriet, ka tām nav zināšanu par citas iestādes normatīvajiem aktiem, kas saistīti, piemēram, ar iestāžu darbu vai pāreju no pirmsskolas uz skolu. Neskatoties uz to, gan skolotājs, gan pirmsskolas skolotājs pauž viedokli, ka zināšanas par iestāžu normatīvajiem aktiem varētu būt noderīgas. Autorei radies iespaids, ka abas puses tic tam, ka zināšanas par normatīvajiem aktiem un to būtību var palīdzēt izprast to, ko bērniem nozīmē skolas gaitas uzsākšana un pāreja no pirmsskolas uz skolu. Tādā veidā tiks nostiprināta mācību saskaņotība jo, kad arodgrupas sapratīs, ka iestāžu pamati, lielākoties, ir vienādi, to varēs redzēt arī bērni (Izglītības ministrija, 2008).

Izglītības zināšanu centrs ir salīdzinājis Izglītības likumu un likumu par pirmsskolām, lai norādītu uz līdzībām, bet tomēr iestādes to apšaubā un starp iestādēm ir nesaskaņas. Izglītības jomā valda uzskats, ka skola bieži ir spēcīgākā puse pārejas procesā (Lillejord, 2015). Analizējot teorijas, pētījumus un normatīvos aktus, autorei ir radies iespaids, ka mācību sistēmai piemīt „perspektīva uz priekšu”. Kopš bērna dzimšanas brīža un viņa turpmākajā dzīvē pamatā ir jābūt „perspektīvai uz priekšu” - pirmsskola, sākumskola, pamatskola, vidusskola utt. To atspoguļo arī citāti no intervijas:

“...jā, mēs saņemam plānus no skolas, bet vai viņi (skola) kādreiz ir domājuši, kādi plāni mums ir?! Vai

viņi ir pārskatījuši mūsu plānus, vai ir skatījušies mūsu gada plānu, nē, viņi nav lūguši mums to vispār. Tas ir tā, kā mēs jautājām "ko tu dari pirmajā klasē, kā tu plāno savu dienu, ko tu dziedā utt.". (Pirmsskolas vadītājs)

"ideāli ir tas, ka pirmsskolas runā tajā pašā valodā kā mēs. Tagad es runāju, par valodu pārnestā nozīmē [...], jo tā ir skola, kas nosaka klases sastāvu" [...] pirmsskola nodod informāciju skolai, un tad tas ir skolas ziņā to apstrādāt. "(Skolas direktors)

Būtiski ir pirms sākotnējās situācijas izpētes apskatīt spēkā esošo normatīvo aktu bāzi. Tā, normatīvo aktu bāze pie pārejas pirmsskola – skola pamatojas uz likuma „Par pirmsskolu” 1. pantā teikto: „Pirmsskola sadarbībā un sapratnē ar bērna māju, ņemot vērā bērna vajadzību pēc aprūpes un rotaļām, veicina mācīšanos un izglītību kā pamatu bērna vispusīgai attīstībai (Lovdata, 2005). Likumā arī teikts, ka “Bērniem ir jāļauj paust radošumu, prieku, brīnumu un mudināt izpēti. Bērniem jāiemācās rūpēties par sevi, otru un dabu. Bērniem ir jāattīsta pamatzināšanas un prasmes. Bērniem ir tiesības uz vecuma piemērotiem pasākumiem un dalību tajās”. *Rammeplan* arī paredz vadlīnijas par saturu un uzdevumiem pirmsskolām pie pārejas no pirmsskolas uz skolu. Tajā teikts, ka „pirmsskola veicina, sadarbībā ar vecākiem un skolu, drošu un labu pāreju no pirmsskolas uz skolu un, ja ir iespējams, tad arī pāreju uz SFO (pagarinātas dienas nodaļu). Tas arī nosaka, ka „pirmsskolai jāņem vērā bērnu pieredzi, zināšanas un prasmes, kas, savukārt, bērniem sniedz labu pamatu un motivāciju uzsākt skolas gaitas”. „Pirmsskolai jāveicina to, lai bērni varētu pabeigt pirmsskolu labi motivēti un būt gatavi uzsākt skolas gaitas ar zinātkāri un ticību savām spējām”. Liels uzsvars tiek likts uz „agrīnu atbalstu” mūžizglītības kontekstā. Agrīns atbalsts ir tāda izglītības sistēma, kas atvieglo ikvienam bērnam iekļaušanos mācību procesos. Laba kvalitāte un saskaņotība izglītības sistēmā nāk par labu visiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem un tā ir svarīga gan grupām, gan atsevišķām personām, it īpaši, ja pastāv draudi negūt panākumus izglītības sistēmā. Agrīnais atbalsts skolā (likumā „Par skolu”) ir saistīts, galvenokārt, ar akadēmiskā satura stiprināšanu, kur uzmanība tiek pievērsta prasmēm, kurām bērnam jau vajadzētu būt (Lovdata,1998). Ja uz to skatīties kritiski, tas nozīmē, ka vislielākais uzsvars jāliek uz profesionālo prasmju stiprināšanu un jāaizmirst koncentrēties uz individuālajām bērna vajadzībām un īpašībām, piemēram, kā to nosaka *Rammeplan* pirmsskolā. Savukārt, tādi normatīvie akti, kā *Rammeplan* un likums „Par pirmsskolu” paredz, ka gan pirmsskolas, gan skolas pienākums ir atvieglot sadarbību starp abām iestādēm un pārliecināties, ka pāreja no pirmsskolas uz skolu ir laba visiem bērniem. Izglītības ministrijas vadlīnijas arī norāda, ka laba sadarbība paredz to, ka iestādes piekopj divpusēju dialogu. Tas ietver sevī nepārtrauktu saziņu un izpratni par abu iestāžu vērtībām un uzdevumiem (Norges offentlige utredninger, 2008).

3. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES UN SKOLAS SADARBĪBAS MODEĻA IZVEIDE

3.1. Sākotnējās situācijas izpēte

Veiktais pētījums ir pirmais apskats par to, kas ir sadarbība un to izpratne teorētiskajās nostādnēs, kā sadarbību izprot pirmsskolas un skolas vadītāji un skolotāji [...] pašvaldībā Norvēģijā, kā arī tas, vai autores piedāvāto pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli varētu ieviest praksē nākamajā gadā, ar ko tas būtu papildināms vai grozīts, ņemot vērā ekspertu viedokļus un atzinumus, kā arī izdarot secinājumus par paveikto.

Pētījumā tika izmantotas:

- teorētiskās metodes (pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze);
- empīriskās metodes (viedokļu vākšanas un analīzes metodes ar pētījuma autores tiešu līdzdalību: intervijas kontentanālizē, ekspertu viedokļu analīze);
- datu apstrādes statistiskās metodes: ekspertu kompetences koeficienta aprēķināšana pēc Albrehtas formulas un ekspertu novērtējuma vidējā matemātiskā aprēķināšana ballēs.

Šīs metodes ir izvēlētas, lai atspoguļotu reālo situāciju sadarbības īstenošanā [...] pašvaldībā šobrīd, ar mērķi izveidot pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli bērna pārejai no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu [...] pašvaldībā.

Izlase

Lai sašaurinātu pētījuma dalībnieku atlasī, kā vieta un apstākļi izvēlēta tikai viena [...] pašvaldība Norvēģijā. Pirmsskola ir izvēlēta tā, kurā strādā pētījuma autore un līdz ar to, darbinieki, vecāki un bērni varētu justies droši, atbildot uz autores intervijas jautājumiem, jo intervija noritēja dabiskā kontekstā. Skolas izvēle nebija apgrūtināta, jo tā ir vienīgā skola [...] pašvaldībā. Runājot, par skolēniem un darbiniekiem skolā, kas piedalījies intervijā, var teikt līdzīgi - intervija noritēja dabiskā kontekstā un skolēni ir pazīstami ar pētījuma autoru, jo gājuši tajā pašā pirmsskolā pirms gada.

Līdz ar to, darba empīriskais materiāls balstīts uz informāciju par sadarbības īstenošanu, kas iegūta no [...] pirmsskolas izglītības iestādes un skolas [...] pašvaldībā 2020./2021. mācību gadā.

Viens no atlasē galvenajiem kritērijiem bija iestāžu darbinieku pieredze un amats, lai noskaidrotu iespējamās atšķirības vai otrādi – kopējās tendences viedokļos par sadarbības īstenošanu [...] pašvaldībā. Citi faktori pie atlasē netika izvirzīti. Pētījuma jautājuma pārbaudē piedalījās kopumā 10 eksperti (9 sievietes un 1 vīrietis).

Pētījuma instrumenti

Autore izvēlējusies kvalitatīvu metodi, kurā bija ņemti vērā viedokļi - intervijas formā. Intervija, kā datu vākšanas metode izvēlēta pēc efektīguma. Intervijas mērķis ir izprast parādību, izmantojot cilvēka pieredzi un realitāti. Veicot intervijas, autore guva iespēju iepazīties ar respondentu pieredzi, izvērtēt, vai tā atbilst citu respondentu pieredzei, kā tā ir saistīta ar teoriju. Kvalitatīvā pētījuma intervija ir ļoti aktuālā, jo pētot autore vēlas paplašināt savu un, iespējams, citu cilvēku redzesloku, iegūt papildus izpratni par sadarbību, kas arī ir šī pētījuma mērķis. Nākamais solis – noskaidrot informāciju par šo tēmu. Tāpēc autore iepriekš sagatavoja intervijas jautājumus, kas kalpoja par sarunas pamatu. Visiem respondentiem iestādēs tika uzdots viens un tas pats jautājums tādā pašā secībā (pielikums Nr.2). Tāpēc intervijas jautājumi ir iepriekš sagatavoti un balstīti uz to informāciju, kādu pētnieks vēlas iegūt. Ņemot vērā autores mērķi - veikt dabisku sarunu ar respondentiem, tika izvēlēta daļēji strukturēta intervija. Šāda veida interviju raksturo elastība un atklātas sarunas starp pētnieku un informatoru, kur abi var ietekmēt intervijas gaitu. Tāds bija autores intervijas mērķis.

Intervijas apkopojumi ir ietverti tabulās un satur apkopotu informāciju par kādu jautājumu vai jautājumu grupu. Tabulās var iepazīties ar dalībnieka amatu un izteikto viedokli, atziņām, kas palīdz autorei sniegt atbildi uz pētījuma jautājumu - *Kāds ir pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modelis bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu?*

Eksperta atzinumu metodes lietošana dod objektīvu, ticamu ieskatu par pētāmo parādību, jo par ekspertiem tiek pieaicināti cilvēki ar augstu kompetenci pētāmajā jautājumā. Par ekspertiem var būt pedagoģijas zinātnieki, metodiķi, mācību grāmatu autori, pieredzējuši skolotāji, praktiķi (Albrehta, 1998). Eksperta atzinumu metode autores pētījumā – ekspertu anketas par izstrādāta sadarbības modeļa saturu, realizācijas norisi un tās novērtējumu. Anketas nolūks: izziņāt ekspertu viedokli par sadarbības modeļa atbilstību [...] pašvaldības vajadzībām. Sadarbības modeļa izvērtēšanai piesaistīti [...] pašvaldības izglītības nozares eksperti. Ekspertu viedoklis dokumentēts ekspertu atzinumu formā un sastāv no 2 daļām – pirmā daļa izvērtē eksperta kompetenci, otrā daļa sniedz izveidotā modeļa novērtējumu (pielikums Nr.5).

Runājot par sākotnējās situācijas izpēti, autore ir veikusi intervijas ar pirmsskolas vecuma bērniem un pirmo klašu skolēniem (pielikums Nr. 4). Zemāk, 3.1. tabulā, būs atspoguļoti bērnu citāti par bērnu pārdomām, par skolas gaidām un skolas gaitu uzsākšanu. Autore uzskata, ka vispirms būtu jāizceļ bērnu domas par perspektīvām, lai vēlāk varētu to iekļaut par pamatu sadarbības modeļa izveidei un piedāvāt tādu modeli ar pasākumiem un

aktivitātēm, pārejā no pirmsskolas uz skolu, kāds būtu labākais organizāciju sadarbības kontekstā.

3.1. tabula

Intervijas apkopojums par skolas gaitas uzsākšanu no bērnu perspektīvas

Skolas gaitas uzsākšana no bērnu perspektīvas		
Kategorija	Citāts no pirmsskolnieka	Citāts no skolnieka
Gaidas un sagatave	<p>"Es ar nepacietību gaidu skolas gaitu!"</p> <p>"Tāpēc, ka es daudz spēlēšu skolā."</p> <p>"Es iemācīšos ciparus un burtus, un iemācīšos rakstīt, lasīt. "</p> <p>"Es mazliet baidos no skolas, palieku mazliet kautrīgs un nobijies ... "</p> <p>"Varbūt *** būs mans palīgs, jo viņa iet sestajā klase!"</p> <p>„Ir svarīgi klausīties skolotāju un svarīgi nelamāties skolā rupjiem vārdiem, jo tad būs jāiet pie direktora, tā mans vecākais brālis teica!"</p>	<p>„Vecākais brālis teica, ka man vajadzētu baidīties no uzdotā mājasdarba!!"</p> <p>"Mana māsa teica, ka man būs jāiet pie medmāsas un tamlīdzīgi ... un jātrenējas sporta zālē ... "</p> <p>"Mans brālis teica, ka man vajadzētu būt laimīgam!"</p> <p>Vecāki teica: "Ka man vajadzētu priecāties par skolas uzsākšanu, jo tad būs daudz draugu!"</p> <p>Pirmsskolā: "Tur tiešām ir mazliet vairāk darba un citu lietu, kā arī mācības. "</p> <p>Jautāju, kas viņiem ir palīdzējis pārejas laikā bērni atbild:</p> <p>"Mūsu grupiņa pirmsskolā!"</p>
Skolas gaitas uzsākšanā	<p>"Un būs mazliet skumji aizmirst pirmsskolu ..."</p> <p>"Tāpēc, ka man pietrūks visu savu draugu, kuri iet Lapses grupiņā ... "</p> <p>- Labi. "Tāpēc, ka spēlēju futbolu."</p> <p>"Man arī vajadzētu būt skolotājam!"</p>	<p>“Bija mazliet dīvaini uzsākt skolu, bet tagad, kad es kaut ko zinu par to, kas notiek skolā, tad ir labi!"</p>
Skolā		<p><i>Kas atšķirās no pirmsskolas?</i></p> <p>"Ļoti maz, vienīgais ir uzdoti mājasdarbi un tml."</p> <p><i>Svarīgākais, ko dara skolotājs:</i> "Jā, viņi pieskata mūs un māca daudzas tādas lietas ko nevarēsim izdarīt, kad mēs būsim pieauguši ... Tas ir ļoti stulbi!"</p>

Apkopojot iepriekšminēto 3.1. tabulā, var secināt, ka skolas gaitas uzsākšana sastāv gan no prieka, gan no uztraukuma, un šķiet, ka šīs jūtas īpaši ietekmē bērnu tuvinieku (brāļu, māsu, vecāku) jūtas un rīcība.

Pirmsskolu Norvēģijā raksturo savdabīga tradīcija skolas gaitas uzsākšanai, kad bērnu sagatavo skolas uzsākšanai, tālākizglītībai un sabiedrības dzīvei. Bērni, sarunas laikā, radīja

iespaidu, ka pirmsskola ir palīdzējusi viņiem sagatavoties skolai un, tajā pašā laikā, bija ļoti jautri pavadīt tur laiku. Bērni stāstīja, ka ir iemācījušies burtus, darījuši dažādas aktivitātes, spēlēja un zīmēja un to visu viņi vēlētos turpināt skolā. Tādējādi var atzīmēt, ka bērniem ir vajadzība pēc rotaļām arī skolā. Rotaļa ir bērnu dabā, un tā neskaitāmos līmeņos veicina attīstību un mācīšanos. Šādi bērni var būt radoši, veidot attiecības, var attīstīties, veikt izpēti, tādējādi paužot pašvadīto mācīšanos (Tetzchner, 2012; Imsens, 2014). Līdz ar to, vadlīnijas iesaka darbā pie pārejas no pirmsskolas uz skolu bērniem ņemt līdzi pieredzi, zināšanas un prasmes, kas viņiem palīdzēs tālāk izglītoties (Izglītības ministrija, 2008). Tas arī palīdzēs radīt saskaņotību starp iestādēm. Atmiņas un pieredzi no pirmsskolas būtu jāiekļauj skolā ar iespēju tos tur izmantot. Tādējādi, bērni var izmantot kaut ko jau zināmu citādāk - nezināmā arēnā. Bērni jūtīsies drošībā un motivācija šajā procesā nezūdīs. Kā teica kādas pirmsskolas vadītāja, atbildot uz maniem uzdotiem jautājumiem:

„Es domāju, ka skolai būtu jāzina arī vairāk par to, ko mēs šeit darām, lai viņi savā ziņā varētu ieviest dažus momentus no bērniem zināmas vides. Šādā veidā "ko jūs esat paveikuši, kā jūs praktizējat sapulces un sagatavošanu skolai "[...]. Jo tā radīsies saistība ar bērnu zināšanām un drošības sajūtas uzkopšanu, tas ir arī ļoti forši: "Ak, mēs to izdarījām manā bērnodārzā! "Neliels lepnums [...]."

Zemāk 3.2. tabulā atspoguļoti citāti, kas izsaka sadarbības iestāžu pušu uztveri par to, kāda ir tā pāreja pirmsskola-skola, no katra dalībnieka redzesloka. Autore vēlas īpaši izcelt šo kategoriju savā diplomdarbā, jo tā var daudz pateikt par iesaistīto pušu uztveri, par pāreju un var būt sākums gan diskusijai par to, vai pāreja ir nozīmīga bērna dzīvē, gan modeļa izstrādei, lai šī pāreja būtu pieņemama un „nesāpīga”.

3.2. tabula

Intervijas apkopojums par pāreju no iesaistīto iestāžu un personu perspektīvas

Kas ir pāreja no pirmsskolas uz skolu jūsu izpratnē?	
Dalībnieks	Citāts
Skolas direktors	"Tā ir paradigmas maiņa, lai skolēni iekļautos skolā. Es domāju, ka tā ir ļoti liela."
Skolotājs	"Vissvarīgākais šajā pārejā ir pamanīt katru bērnu, jo viņi ir diezgan mazi (kaut arī šķiet ir lieli, ja redzam viņus pirmsskolā), bet skolas uztverē viņi ir ļoti mazi un maz pasargāti."
Pirmsskolas vadītājs	"Periods, kad beidz pirmsskolu un uzsāk skolas gaitas."
Pirmsskolas skolotājs	"Es domāju, ka tas, kas padara viņus par gataviem uzsākt skolas gaitas, t.i. manas domas."
Vecāks	"Es domāju, ka tā ir diezgan nozīmīga pāreja, jo no salīdzinoši mazas grupas ar lielu pieaugušo skaitu, bērns nonāks pie tā, kuram jā rūpējas par 25 cilvēkiem [...]." "Es domāju, ka tā, iespējams, ir vislielākā pāreja, un... tas skolas pagalms, kur uzturās

	vēl vairāk cilvēku ārā, pirmsskolas pagalms ir ļoti drošs, viņi pazīst visus bērnus, skolotājus un grupiņas."
--	---

Intervija parāda, ka daļbniekiem pastāv nedaudz atšķirīga šī jēdziena izpratne. Pirmsskolas vadītājs un skolas direktors saka, ka pāreja ir tieši šis periods, kad bērns beidz pirmsskolu un uzsāk skolas gaitas, "paradigmas maiņa". Autorei rodas iespaids, ka šī ir visizplatītākā uztvere, ka pāreja ir vairāk vai mazāk vien kāds notikums bērna dzīvē. Izglītības centra vadlīnijās noteiktais sakrīt ar pirmsskolas skolotāja un skolas skolotāja izpratni, respektīvi, tie izprot to tieši kā ilgtermiņa perspektīvu pie pārejas. Izglītības centra vadlīnijas norāda, ka pāreju no pirmsskolas uz skolu jāuzskata par procesu (Zināšanu centrs izglītībai, 2015). Pirmsskolas skolotājs un skolas skolotājs saka, ka pāreja nozīmē sagatavot bērnu tam, kas būs skolā. Abiem ir vienots viedoklis, ka pāreja ir saistīta ar konkrētā bērna vajadzībām un līdzī ņemamo „bagāžu” - pieredzi.

Bērnu vecākiem atkal ir nedaudz atšķirīgs skatījums uz pāreju. Vecākiem bieži nav piekļuves notiekošajām organizatoriskajām aktivitātēm. Līdz ar to, vecāks pauž domas par to, kā pāreja ietekmēs bērnus. Autore uzskata, ka vecāki vēlas sagatavot savus bērnus skolai vislabākajā veidā, lai bērni varētu tikt galā ar jaunu ikdienas dzīvi un būt veiksmīgi tajā. Līdz ar to, vecāki izsaka bažas par pieaugušo skaita maiņu, un to, ka bērniem skolas pagalmā būs jāsaskaras ar daudz vairāk bērniem. Savā ziņā autore to interpretē tā, ka vecāki pāreju uztver kā vienu notikumu. Tas rada iespaidu, ka pāreja attiecas vien par faktisko skolas uzsākšanas situāciju. Tādējādi, novārtā paliek pārejas uztvere kā process, jo tas ietver sevī daudz sagatavošanos un mācīšanos. Tas var likt pamatu tam, kā bērni tiek galā ar pāreju.

Tas var nozīmēt, ka personas, kas ir vistuvāk bērniem- pirmsskolas skolotāji, skolas skolotāji un vecāki- domā vairāk globāli, par visu procesu kopumā. Savukārt vadītāji jeb tie, kas nodrošina organizatorisko pusi (skolas direktors un pirmsskolas vadītājs) domā vairāk par pašu pārejas notikumu. Tas šķiet dabiski, jo iesaistītajām pusēm ir dažādas lomas, kas paredz arī dažādus darba uzdevumus. Lomas, uzdevumi un pienākumi ir tās kategorijas pie kurām autore pievērsīsies turpmāk diplomdarbā. Turpmāk autore tuvāk apskatīs pārejas nozīmi kā veselumu.

Tā ir izveidojusies situācija, kurā iestāžu organizācija ir pamats labai sadarbībai, un laba sadarbība ir priekšnosacījums attiecību stiprināšanai. Tādējādi, autore zemāk dos ieskatu par to, kā šīs trīs kategorijas (organizācija, sadarbība un attiecības) ir saistītas un kā tiek ievērotas bērnu vajadzības šajā procesā. Tabulā 3.3. parādīts, ko iesaistītās puses domā par organizāciju savas iestādes ietvaros un kādi pienākumi ir katrai saistībā ar pāreju.

Intervijas apkopojums par iestāžu organizāciju pie pārejas

Pārejas organizācija iestādēs	
Dalībnieks	Citāts
Skolas direktors	"Es būšu tāda galeona figūra..." "Tāpēc, ka es sēžu kā stratēģisks līderis attiecībā uz finansēm un nodarbinātību." "Tad es sekoju līdz tam, kā SFO (pagarinātas dienas nodaļa) strādā ar jaunākajām klasēm."
Skolotājs	"Inspektoru pienākums veikt sarunas ar pirmsskolu un tur notiekošo [...] tie nodod dokumentus mums. Un tad mēs ejam cauri sarakstam un skatāmies, kā bērni ir darbojušies pirmsskolā, [...]vecāku vēlmes un vajadzības, [...]" "Tas ir mūsu komandas ziņā, kā mēs organizējam, [...] sadarbībā ar inspektoru. [...] Tā tas tiešām ir atkarīgs no skolotājiem, kuri ir šajā komandā, kādā veidā viņi satiekas ar bērniem un kādā veidā viņi veido līdzsvaru starp rotaļām un mācīšanos".
Pirmsskolas vadītājs	"Es savā ziņā" parādos šajā vienā īpašajā sanāksmē, kāda mums ir skolā", tad mazliet dzirdu par dažādām lietām. Kāda informācija ir svarīga un aktuāla pie pārejas pirmsskola - skola. [...]. Īsumā par klases sastāvu un lasīšanas kritērijiem un SFO un tad pārējo risina pirmsskolas skolotāji". "Es redzu, ko [pirmsskolas skolotāji] domā saistībā ar pirmsskolas grupas mācībām, ko viņi ir iecerējuši pārskatīt un tad viņi nedaudz apspriež, nedaudz pastāsta, ko viņi domā darīt. Es domāju, ka viņiem tas labi sanāk!"
Pirmsskolas skolotājs	"Formāli, es to kontrolēju, pārsūtu veidlapas, kuras mēs rakstam pie sarunas ar vecākiem ... [...]. Bet tam, ko mēs darām grupiņā, piekrīt visi". "[...], es varu arī sazināties ar skolu, ja kaut kas ir nepieciešams, bet vispirms tam jānotiek caur pirmsskolas vadītāju. Veidlapas un citus dokumentus ... es nododu arī caur pirmsskolas vadītāju. Viņa jau tos virza tālāk, es runāju arī ar viņu par to, ko būtu prātīgāk darīt pirmsskolas grupā, un kādi padomi būtu ņemami vērā, ja ir bērni, kas ir īpaši vai ar īpašām vajadzībām utt.. es domāju, ka esam kā springa partneri!"

Autore uzskata, ka informācijas par to, kā tiek organizēta sadarbība, ir samērā maz. Neskatoties uz to, ka tie viedokļi var sniegt priekšstatu par to, kādā veidā norit sadarbība un kā viņi praksē īsteno pāreju. No direktora viedokļa izriet, ka viņš ir tikai "galeona figūra" un skolas stratēģiskais vadītājs. Viņš ir atbildīgs par skolas finansēm un nodarbinātības jautājumiem. Ar intervijas palīdzību noskaidrojās, ka viņam ir ļoti maz sakara ar pāreju un skolas gaitas uzsākšanu. Skolas direktora uzdevums ir parādīties pirmajā tikšanās reizē ar vecākiem un mazliet pastāstīt par to, kā strādā skola, ar ko un ko viņi var sagaidīt pirmajā skolas dienā un pēc tās, kā arī pateikt vecākiem un pirmklasniekiem, ka tie ir laipni gaidīti pirmajā skolas dienā. Citādāk, izrādās, ka tās skolas inspektors ir galvenā atbildīga persona par sadarbību ar pirmsskolu un vecākiem. Tas nozīmē, ka inspektors ir saikne starp

pirmsskolu un skolotājiem 1. klasē. Skolotāju galvenā atbildība ir sagaidīt pirmās klases un pielāgot mācības attiecīgajai skolnieku grupai. Skolotājs pauž, ka papildus ciešai sadarbībai ar inspektoru, viņš strādā arī ar visiem citiem 1. klases skolotājiem, lai veiksmīgi noritētu skolēnu organizācijas jautājumi un ikdienas skolas dzīve.

Tāpat kā skolā, arī pirmsskolas vadītājs ir stratēģiskais vadītājs, savukārt, pirmsskolas skolotājs ir tas, kurš ikdienā ir vistuvāk bērniem un pastāvīgi mijiedarbojas ar viņiem. Tas, kas atšķiras no skolas ir tas, ka pirmsskolas vadītājs ņem zināmo līdzdalību ar skolas inspektoru. Tāpat kā inspektors skolā, pirmsskolas vadītājs darbojas kā starpnieks starp pirmsskolas skolotāju un skolu. Pirmsskolas vadītāja atbildības sfērā ietilpst arī sanāksmju apmeklēšana ar skolu, kur viņi kopā apspriež bērnus, kuri uzsāks skolas gaitas, un vadītājs paziņo nepieciešamo informāciju, kas ir svarīga, lai skola varētu pieņemt bērnus skolā. Pirmsskolas skolotājs pauž, ka pirmsskolas vadītājs ir viņa "sparinga partneris". Viņu starpā ir laba komunikācija par pirmsskolas grupas organizācijas jautājumiem un aktivitātēm. Ir skaidrs, ka šīs sadarbības pamatā ir uzticēšanās. Pirmsskolas skolotājs piemin arī to, ka visi pedagogi grupā kopā plāno bērnu ikdienu. Tas izriet no intervijas, ka pirmsskolas skolotājs oficiāli kontrolē un dokumentē sarunas ar vecākiem, TRAS shēmas pildīšanu u.c. grupas administratīvos uzdevumus. TRAS ir pārbaudes rīks, kas izstrādāts, lai identificētu bērna valodas attīstību (Info Vest Forlag, 2016). Dažās pirmsskolās šis rīks tiek izmantots saistībā ar skolas sākumu, rezultāts tiek pārsūtīts uz skolu. Tādējādi, skola var iegūt priekšstatu par to, kāds ir šis bērns un kā viņi var palīdzēt atvieglot mācības, ņemot vērā konkrētā bērna vajadzības.

Tas, kā iestādes sadarbojas iekšienē, pārejā no pirmsskolas uz skolu, var sniegt priekšstatu par to, kā pirmsskola un skola sadarbojas vispār (Izglītības ministrija, 2008). Zemāk autore apskatīs šo sadarbību, ņemot vērā iesaistītās puses un to lomu, izdalot atsevišķi pirmsskolas un skolas sadarbību, un sadarbību starp iestādēm un vecākiem. Tabulā 3.4. sniegta pušu izpratne par to, kā notiek sadarbība starp iestādēm un tās saturs.

3.4. tabula

Intervijas apkopojums par sadarbību starp pirmsskolu un skolu

Sadarbība starp pirmsskolu un skolu	
Dalībnieks	Citāts
Skolas direktors	"Viņai [inspektorei] ir regulāras tikšanās ar pirmsskolām un laba sadarbība. [...] inspektorei rudenī ir arī tikšanās, kurā stāsta par to, kā ir noritējusi pāreja iepriekšējā gadā." "[...] [pirmsskolām] ir vēlāk pārrunas ar skolēniem, kad viņi ir uzsākuši skolas gaitas, un, ja viņi [pirmsskolas] saņem atļauju [no vecākiem], viņi to informāciju nodod

	mums ar nelielu skaidrojumu par katru skolēnu, par to, cik tālu viņi ir tikuši valodas jomā, kā uztver pārbaudes vai citas īpašas lietas, pie kurām pirmsskola ir strādājusi pirms tam”.
Skolotājs	"Mēs arī zinām, ka skola mēģina mazliet informēt pirmsskolu par to, kas mums ir svarīgs uzsākot skolas gaitas, kā atīstīt patstāvību un sīko motoriku [...]. " "Viņi sūta dokumentus no pirmsskolas, tādus, piemēram, kā TRAS veidlapas."
Pirmsskolas vadītājs	"Es arī domāju, ka kaut kādā veidā saziņa notiek, mēs saņemam plānus no skolas, jā, bet vai viņi kādreiz ir domājuši, kādi plāni ir mums!"
Pirmsskolas skolotājs	"Tas ir vienvirziena ceļš." "Mēs, iespējams, vienmēr kaut ko iegūstam no skolas, kaut ko tādu, ko viņi vēlas vai bērni varētu droši iet uz tualeti, ģērbties patstāvīgi vai uzrakstīt savu vārdu un citas lietas". " [...] skola parasti saņem [TRAS] veidlapas maija vidū”.

Autorei pēc intervijas radies iespaids, ka skola, no vienas puses, rāda un izjūt, ka viss ir labi un viss notiek tā, kā tam jānotiek, savukārt pirmsskola, kā dalībnieks no otras puses, uzskata, ka abām iestādēm ir liels potenciāls, lai sadarbību uzlabotu. Skola raksturo labu sadarbību, jo inspektors regulāri tiekas ar pirmsskolām un beigās saņem "informācijas paketi" par katru bērnu un TRAS veidlapu. Savukārt, pirmsskola norāda uz vienvirziena sadarbību, kur tikai pirmsskola nodod informāciju skolai. Pirmsskolas vadītājs pauž viedokli, ka skola nav īpaši ieinteresēta tajā, ko dara pirmsskola. Arī no skolotājas viedokļa izriet, ka skolu vairāk interesē kā pirmsskolas sagatavo bērnus skolai, nekā pirmsskolas faktiskās aktivitātes un darba metodes. Tādējādi, autore izdara secinājumu, ka pāreja lielā mērā notiek skolas telpās. To apstiprina direktora un pirmsskolas vadītājas teiktais, ka:

"Mēs piedzīvojam tādu situāciju, ka ir dažas pirmsskolas, kas saka: "Mūsu ieteikums - šim bērnam vajadzētu būt ar šo bērnu ...". Viņi arī neizdara to, kas ir vispiemērotākais, līdz ar to, mēs esam starp vecāku cerībām un domāšanu un to, ko mēs, kā skola, vēlamies sasniegt". (Skolas direktors)

"Pagājušajā gadā mums bija tā vai - notika tikšanās, sava veida pārskats, ko katra pirmsskola dara, bet nebija neviena, kas kaut ko pierakstītu vai teiktu ka, viņi vienkārši sēdējuši un klausījuši mūs "mhm ..", tad ..."mēs ejam tālāk". Tāpēc man šķiet, ka skola to dara vien tāpēc, ka kāds to teica un ir domājis, ka mums tas būtu vajadzīgs. " (Pirmsskolas vadītājs)

Tas var nozīmēt vienu – valsts pārvaldes normatīvie akti prasa sadarbību, bet tajos ir ļoti neskaidrs apstākļis - kā un kādā veidā tam ir jānotiek (Utdanningsdirektoratet, 2006), līdz ar to, "tas viņiem ir jādara darīšanas pēc”. Neskatoties uz to, pirmsskolas skolotājs šo sadarbību raksturo kā "parastu" procedūru: "Nē, es domāju, ka tas notiek vien nedaudz savādāk, ka bija cerēts". Līdz ar to, Izglītības ministrijai būtu papildus jāstrādā pie vadlīniju pilnveides, lai sniegtu ieteikumus, kā un kādā veidā sadarbībai ir jānotiek. Būtu jāizvēlas konkrēta vieta sadarbībai, kur puses varētu tikties un apspriest pārejas darbu. Pirmsskolas un skolas sadarbībai jābūt prioritātē un to būtu jāiekļauj abu iestāžu darba kārtībā. Jābūt kopīgam

mērķim, par kuru abas puses būs informētas, lai puses varētu iegūtu izpratni darbā vienai par otru. Tādā veidā iestādes kopā var nodrošināt progresu un saskaņu bērnu izglītībā. (Izglītības ministrija, 2008).

No otras puses, skolas direktors teica, ka inspektoram rudenī ir sapulce par to, kā pāreja ir notikusi iepriekšējā gadā. Tas nozīmē, ka skola un pirmsskolas novērtē to, kā ir notikusi pāreja. Turklāt direktors mineja, ka ir tikšanās, kur gan pirmsskola, gan skola var izteikt savu viedokli un vajadzības pie pārejas. Šis darbs, šķiet, ir ļoti noderīgs abām pusēm. Apspriežot pāreju, viņi nemitīgi domā par to, kā viņi var attīstīt un uzlabot sadarbību bērnu labā.

Bērnu vecākiem ir galvenā loma pārejā, papildus skolai un pirmsskolai. Vecāki var sniegt svarīgu informāciju par savu bērnu un palīdzēt iestādēm savos centienos nodrošināt bērniem drošu un labu pāreju, kas vēl vairāk dos bērniem nepieciešamos apstākļus attīstībai un mācībām (Norges offentlige utredninger, 2010). Tabulā 3.5. atspoguļota sadarbības uztvere no skolas, pirmsskolas un vecāku viedokļa.

3.5. tabula

Intervijas apkopojums par sadarbību ar vecākiem

Sadarbība ar vecākiem	
Dalībnieks	Citāts
Skolas direktors	"Īpaši pirmo reizi vecākiem ir lielas bažas par to, kā tas notiks skolā. Viņu drošības sajūta ir pirmā prioritāte". " [...] viņi ir tik noraizējušies, un tas nenes nekādu labumu mācīšanās dēlam vai meitai".
Skolotājs	„Es ticu ciešai sadarbībai ar vecākiem - sarunām ar viņiem, saziņai pa tālruni un e-pastu. Viņiem ir svarīgi zināt, kā bērniem klājas skolā". Jūs to ātri varat pamanīt bērnos, ja jums ir labs dialogs ar vecākiem un tad bērni saprot, ka šeit mēs visi strādājam kopā bērna interesēs”.
Pirmsskolas vadītājs	„Es domāju, ka sadarbība ar pirmsskolu un vecākiem, ir svarīga”.
Pirmsskolas skolotājs	„Šāda pārejas saruna mums ir pirms vasaras”. „Viņi arī ir pārejas dalībnieki, viņiem ir arī savas vēlmes un vajadzības, kas jāņem vērā”.
Vecāks	„Un, ja vecāki ir informēti un var palīdzēt arī bērnam mājās, lai būtu labs dialogs, ka dialogam jābūt starp mājām un pirmsskolu, starp pirmsskolu un skolu, kā arī starp skolu un mājām”.

Visām pusēm ir skaidrs, ka labā un ciešā sadarbībā ar bērnu vecākiem, labklājība un drošība ir izšķiroša. Autore uzskata, ka gan pirmsskolai, gan skolai ir skaidrs, ka laba sadarbība ar vecākiem labi ietekmē arī bērnus. Kad bērni redz, ka vecāki uzticās pirmsskolas un skolas darbiniekiem, jo tie viens otru atbalsta, var pasmieties kopā un runāt brīvi, viņi arī izrāda lielāku uzticību skolotājiem. Pārejas laikā skolas direktors pauž to īpaši saistībā ar vecāku raizēm, jo galvenā prioritāte skolas darbā ir pārliecināt vecākus. Autore uzskata, ka

vecāku satraukums var novest pie satrauktiem bērniem. Svarīgi, lai būtu redzams vecāku prieks par skolu un tad tie varētu iedrošināt savus bērnus. Vadlīnijas arī uzsver vecāku lomu pārejā, jo tie palīdz motivēt bērnus, lai viņi justos droši pārejā pirmsskola – skola (Izglītības ministrija, 2008). Skolotājs piebilst, ka ciešā sadarbība ar vecākiem tiek veikta dažādos veidos, lai sniegtu informāciju par bērniem, pie tam neierodoties skolā. Vecāks saka, ka viņš uzticas pirmsskolai un skolai, jo viņš paļaujas, ka pirmsskola skolai nodod svarīgu informāciju. Tādējādi, vecāks atrodas līdzvērtīgā partnerībā ar pirmsskolu, jo jūt, ka viņu dzird un ciena pirmsskolas darbinieki. Vadlīnijas nosaka, ka it īpaši pārejā ir svarīgi ļaut vecākiem piedalīties diskusijās un plānošanā, jo tas rada drošu atmosfēru un palielina varbūtību ka vecāki vēlas dalīties ar informāciju par savu bērnu (Izglītības ministrija, 2008).

Intervijā dzirdēto var interpretēt tā, ka pusēm ir atšķirīgs viedoklis par to, kas ir laba sadarbība un tas izveido sava veida attālumu starp iestādēm, kad zūd saskaņa. Tādējādi ir skaidrs, ka laba un cieša sadarbība var palīdzēt nostiprināt saikni starp iestādēm, kā arī bērnu izglītībā.

Saskaņa bērnu mācībās nozīmē tādu iestāžu saistību savā starpā, kad bērnos rodas mācību nepārtrauktības sajūta. Tabulā 3.6. satur dažādu pušu zināšanas par normatīvajiem aktiem, kas attiecās uz abu iestāžu darbību.

3.6. tabula

Intervijas apkopojums par normatīvo aktu pārzināšanu

Normatīvo aktu pārzināšana	
Dalībnieks	Citāts
Skolas direktors	"Es nezinu valsts pārvaldes normatīvos aktus, kas attiecās uz pirmsskolu".
Skolotājs	Zināšanas par <i>Rammeplan</i> : "Es domāju, ka ir svarīgi kaut ko zināt par to, ar ko bērni nodarbojas pirmsskolā, veidojot vēlāk līdzīgu ikdienu skolēniem". "Dot viņiem norādījumus par to, kas bija zināms pirms un veidot bērnu ikdienu pēc iepriekšēja parauga". "Es domāju, ka zināšanas par <i>Rammeplan</i> būtu noderīgas ikvienam, kas strādās pirmajā klasē, tādējādi atvieglojot mācības un pāreju pirmsskolas bērniem".
Pirmsskolas vadītājs	"Es domāju, ka skolai būtu jāzina arī vairāk par to, ko mēs darām, lai viņi, savā ziņā, varētu ņemt līdzi kaut ko no bērniem zināmā". Par vadlīniju dokumentiem un tml.: "Es zinu, ka tur ir notikuši trīs meģinājumi, izveidojot kopīgo platformu".
Pirmsskolas skolotājs	Zināšanas par skolas normatīvajiem aktiem: "Tas noteikti varētu atvērt lielāku priekšstatu par to, ko skola domā un redzēt perspektīvas. Tas noteikti varētu palīdzēt".

Tas būtu jautājums diskusijai, vai šīs nesaskaņas rodas tā rezultātā, ka iestādes nav pietiekami informētas un zinošas normatīvajos aktos, t.i. *Rammeplan* un Izglītības likumā. *Rammeplan* skaidri norāda uz pirmsskolas atbildību par pāreju uz skolu, jo šis darbs ir priekšnoteikums mācībām. Pirmsskola ir mācīšanās vide, kas gatavo bērnus ar jaunām

iespējām, izaicinājumiem jauno prasību apgūšanā. Mācību vide ir balstīta uz mācību jomām, kuras ir arī skolā, uzsverot, ka laba sadarbība ar sākumskolu pasvīturo pārejas nozīmi (Izglītības ministrija, 2011). Savukārt, Izglītības likumā ir neskaidra skolas atbildība par pirmsskolu. Vien vienu reizi normatīvajā aktā ir pieminēts, ka jābūt labai un sistemātiskai sadarbībai, kas palīdzēs atvieglot pāreju (Utdanningsdirektoratet, 2006). No tā izriet, ka sadarbība ir skaidrāk noteiktā *Rammeplan*, nekā Izglītības likumā un pirmsskola uz sadarbību raugās citādi, nekā to dara skola. Līdz ar to, apstiprinās pirmsskolas vadītāja teiktais par to, ka iepriekš vairākkārt ir runāts par kopīgas platformas izveides nepieciešamību pārejā no pirmsskolas uz skolu. Pirmsskolas vadītājs pauž: "Es tā ceru. Jo es uzskatu, ka, ja visi ... pašvaldībā vienotos un izveidotu kopīgu platformu pārejai no pirmsskolas uz skolu, tad mums būtu bijis daudz vieglāk sadarboties un veidot pēctecību mācībās".

Šādas platformas, jeb veidnes izveide, var būt kā gatava „recepte”, kas palīdzēs nostiprināt pārejas kontekstu daudz labāk, nekā tagad praksē, kad tiek īstenota pāreja no pirmsskolas uz skolu. Tā būtu lielākā mērā praktizēta vienādi un iestādēm būtu zināšanas vienai par otru, kas trūkst tagad.

3.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeļa izveide

Pirmsskola un skola ir aprūpes, izglītošanas, rotaļu un mācību iestādes. Tās ir izglītības iestādes ar dažādām pilnvarām, taču tām abām vajadzētu dot bērniem labumu dzīvē un mūžizglītībā. Vecākiem ir galvenā atbildība par bērnu audzināšanu. Vecākiem, pirmsskolai un skolai ir kopīga atbildība par to, lai bērns ar entuziasmu uzsāktu skolas gaitas un nepazaudētu vēlmi mācīties. Pirmsskolā iegūtās pamatkompetences būs ļoti svarīgas bērnu labsajūtai un mācību rezultātiem skolā. Tādā veidā pirmsskolai ir svarīga loma izglītojošās sacensībās. Bērniem un vecākiem vajadzētu justies pārliecinātiem, jo gan pirmsskola, gan skola dara visu iespējamo, lai radītu nepārtrauktību un saskaņotību mācību procesā, un lai katram bērnam tiktu nodrošināta laba pāreja no pirmsskolas uz skolu. Tas prasa ciešu sadarbību ar bērniem un vecākiem, un starp darbiniekiem pirmsskolā un skolā. Bērnu dalība un līdzdalība šajā darbā ir īpaši svarīga.

Balstoties uz teorētiskajā daļā analizēto un ņemot vērā iepriekšminēto, autore vēlas savā diplomdarbā izveidot kopīgu platformu/modeli jeb sadarbības standartu ar mērķi nodrošināt:

- Labu sadarbības kārtību starp pirmsskolām un skolām [...] pašvaldībā.
- Nozīmīgu saikni mācību procesā - pēdējais gads pirmsskolā un pirmais gads skolā.
- Drošu skolas sākumu bērniem, uzsākot gaitas 1.klasē [...] pašvaldībā, un viņu

vecākiem.

- Agrīnu atbalstu bērniem ar īpašām vajadzībām.

Kopīgā platforma/modelis jeb sadarbības standarts attiecas uz tiem bērniem, kuriem ir pēdējais gads pirmsskolā un kuri uzsāk skolas gaitas skolā 2022. gada augustā - un vēlāk. Tas ir izstrādāts, ņemot autores profesionālo pieredzi, novērojumus un komunikāciju iestāžu starpā.

Plāns satur:

- Gada plānojumu ar sadarbības kārtību. Kārtība nodrošina minimālu standartu sadarbībai un attiecas uz pēdējo gadu pirmsskolā un pirmo gadu skolā. Kārtību var padarīt detalizētāku, ja pirmsskola un skola par to īpaši vienojas.
- Gada plānojuma kārtības aprakstu un piezīmes.
- Informācijas parsūtīšanas veidlapu par bērnu, kas nodrošina dialogu starp pirmsskolu un skolu. Bērns un vecāki ņem dalību veidlapas aizpildīšanā ar iespēju izteikt savu viedokli (pielikumi Nr.1, Nr. 3).

Mērķa grupa:

[...] pašvaldības pirmsskolas, [...] pašvaldības izglītības departaments un skolas. Kārtība attiecas uz darbiniekiem, kuri strādā ar vecākajiem bērniem (3.posmā) pirmsskolā un jaunākajiem skolēniem skolā. [...] pašvaldības izglītības departamenta vadītāja pienākums ir nodrošināt programmas ieviešanu [...] pašvaldībā, tā labākajā nozīmē.

Priekšvēsture

No dažādām pirmsskolām bērni ies dažādās skolās, kā arī daudzas skolas uzņems bērnus no dažādām pirmsskolām un dzīvesvietām. Pašvaldība ir atbildīga par to, lai bērniem būtu laba pāreja no pirmsskolas uz skolu, kā arī pašvaldība nosaka sadarbības pamatus. 2019. gadā veiktā [...] pašvaldības aptauja rāda atšķirības sadarbībā starp pirmsskolām un skolām [...] pašvaldībā. Pašreizējā situācija apliecina, ka ir nepieciešama kopīga, saistoša platforma jeb sadarbības standarts. 2020. gadā [...] pašvaldība uzsāka projektu, lai stiprinātu kvalitāti pirmsskolas pakalpojumos un stiprinātu pirmsskolu kā mācību vidi. Projekta ietvaros bija lēmts sagatavot [...] pašvaldības standartu sadarbībai un saiknei starp pirmsskolu un skolu, bet ņemot vērā pašreizējo pasaules situāciju ar COVID-19, šī projekta daļa nebija izstrādāta. Līdz ar to, diplomdarba autore nolēma izveidot sadarbības modeļa projektu un piedāvāt to ekspertiem izvērtēšanai. Ekspertu atzinumi un to analīze ir izskatīti 3.3. diplomdarba nodaļā.

Normatīvā bāze:

- 2006. gada 1. janvāra noteikumu Nr. 266 Par pirmsskolas satura *Rammeplan* (pamatplānu) 5.1. punkts paredz: "*Pirmsskola sadarbībā ar skolu veicina*

bērnu pāreju uz pirmo klasi un pagarinātās dienas programmu. Tas tiek darīts ciešā sadarbībā ar bērnu mājām. Plānus bērnu pārejai no pirmsskolas uz skolu jānosaka pirmsskolas gada plānā”.

- Izglītības direktorāta Izglītības likuma skaidrojumi paredz: “*Labai un sistemātiskai sadarbībai starp pirmsskolu un sākumskolu, sākumskolu un pamatskolu, pamatskolu un vidusskolu vajadzētu palīdzēt pārejā starp dažādiem mācību posmiem”.*

Vadlīnijas, kā iecerēts modeli īstenot:

- Autore ir paredzējusi modeli uzsākt īstenot šī gada martā, bet ņemot vērā esošus apstākļus ar COVID-19, pilnvērtīga sadarbības modeļa ieviešana būs iespējama, cerams, vien no 2022.gada pavasara.
- Līdz 2022.gada pavasarim ir iespējams realizēt gada plānojumu pirmsskolas un skolas sadarbībā daļēji, sākot to īstenošu no paredzētajām aktivitātēm janvāris/marts, kad notiek pārrunas ar bērnu un viņa vecākiem, aizpildot attiecīgas veidlapas (pielikumi Nr.1, Nr. 3).
- 2021.gadā modelī paredzētā jūnijā skolas apmeklēšana nebūs iespējama COVID-19 apstākļu dēļ (skolas un pirmsskolas nemītīgi pāriet no dzeltenā uz sarkano līmeni, un otrādāk).
- Modeļi pilnvērtīgi var sākt īstenot, beidzoties COVID-19 apstākļiem.
- Modeļi nepieciešams, vispirms, rakstiski saskaņot visām iesaistītajām iestādēm, tādējādi tas prasa zināmu birokrātiju un laiku. [...] pašvaldībai jāizdot normatīvo aktu, kas būtu saistošs visiem dalībniekiem.
- Pirms saskaņošanas, modelis vien daļēji var būt aprobēts, ar īpašu vienošanos iestāžu starpā, neiesaistot [...] pašvaldību. Šis jautājums var tikt atrisināts vienas izglītības iestāžu vadītāju līmenī un pētījuma autore nevar ietekmēt šādu vienošanos, bet vien ieteikt.

3.7. tabula

Gada plānojuma modelis pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbībā

Nr. p.k.	Laiks	Kārtība	Atbildīgais/dalībnieks	Piezīmes
1.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Sadarbība ar PPT, ja ir bērns, kuram ir akūta nepieciešamība piesaistīt vai ir pieņemts lēmums	Pirmsskolas vadītājs	Lai būtu veiksmīga pāreja uz skolu, vajadzētu piesaistīt spec.pedagogu pēc iespējas ātrāk.

		iesaistīt spec.pedagogu		
2.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Kopīga vecāku sapulce par tēmu "Pāreja no pirmsskolas uz skolu"	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / PPT	Sapulcē tiks runāts par pēdējo gadu pirmsskolā un par pirmo gadu skolā. Būs izstrādāta vienotā veidlapa, lai vecāki saņemtu vienādu informāciju.
3.	2021.gada Oktobris.	Kontakts/dialogs ar bērnu, ja viņam ir nepieciešama ekstra palīdzība / pastāv sociāla nepieciešamība / veselības problēmas un vēl nav pieņemts attiecīgas institūcijas lēmums	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / Skolas direktors	-bērna vecākiem jāsazinās ar skolu līdz 1.novembrim gadu pirms skolas gaitas uzsākšanas. Sanāksmei jānotiek maijā/junijā. - lēmumam par jaunājiem apstākļiem jābūt gatavam pirms janvāra.
4.	2021.gada Novembris.	Iesniegums skolai	Skolas direktors / Skolas inspektors	Elektroniskā pieteikšanās caur VismaFlyt-skola
5.	2022.gada Janvāris-marts.	Pārrunas ar bērnu Pārrunas ar vecākiem Visas pārrunas notiek pirmsskolā	Pirmsskolas vadītājs /Pirmsskolas skolotājs / medmāsa	- pārrunas ar bērnu, kur bērna domas par skolu ir uzmanības centrā. - Pēdēja pusgada laikā pirms skolas gaitas uzsākšanas jānotiek pārrunām starp bērna vecākiem un pirmsskolu/medmāsu. - Pārrunu tēma - informācija, kas tiks sniegta skolai. - Vecāki paraksta informācijas veidlapu, ko sniegs skolai.
6.	2022.gada aprīlis.	Veidlapas par Attīstības jomām, lai uzsāktu skolas gaitas, pārsūtīšana	Medmāsa	Pārsūta informāciju par bērniem, kas nav apmeklējuši pirmsskolu vai kuri gājuši pirmsskolā citā pašvaldībā.
7.	2022.gada Aprīlis / maijs.	Iestāžu sapulce par pāreju	Skolas direktors / SFO vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / medmāsa	- Informācija starp pirmsskolu (pirmsskolas skolotāji) un skolu par bērniem, kas uzsāks skolas gaitas. Sapulcē tiek apspriesti jautājumi: kādi bērni grupā un priekšlikumi par klases

				veidošanu, sociālā integrācija, mācību jomas u.c. -attiecās uz visiem bērniem, neatkarīgi no pirmsskolas apmeklējuma. -jāsagatavo informāciju par bērniem no citām pašvaldībām.
8.	2022.gada Aprīlis/ maijs.	Vecāku sapulce “ <i>Vecāku skola</i> ”	Pirmsskolas vadītājs / Skolas direktors / PPT / medmāsa	Kopīgā vecāku sapulce ar bērniem par skolas gaitas uzsākšanu.
9.	2022.gada Jūnijs.	Pirmsskola apmeklē skolu	Skolas direktors / Pirmsskolas skolotājs/ SFO vadītājs	bērni, kuri ies 1. klasē.
10.	2022.gada Augusts. Uzsākot skolas gaitas	SFO uzsākšana	Skolas direktors / SFO vadītājs	Skola izvērtē, kas ir pozitīvs un labāks bērniem, lai uzsāktu gaitas SFO (pagarināta diena) labu laiku pirms skolas uzsākšanas, tādējādi atvieglojot bērnu adaptāciju skolai.
11.	2022.gada Septembris.	Pārejas pirmsskola-skola novērtēšana	Skolas inspektors / Pirmsskolas vadītāji	Parējas novērtēšana un sadarbība mācību jomās starp pirmsskolu un skolu. Pirmsskolu vadītāju sapulce.

Diplomdarba autore vēlas paskaidrot vairāk par sapulci, kas paredzēta aprīli/maijā. Reizi gadā notiks tikšanās starp pašvaldības pirmsskolām un skolām. Sapulces mērķis ir attīstīt profesionālo sadarbību starp iestādēm, lai nodrošinātu labu pāreju uz skolu. Jāņem vērā arī bērnu skaitu, no kādām pirmsskolām skola var uzņemt bērnus, un kādi bērni tiks citā skolā. Parasti skolas tiek apmeklētas atbilstoši bērna dzīvesvietas adresei, gadījumā, ja vecāki ir šķirti un bērns uzturās pie otrā vecāka ne mazāk par 50%, tad vecākiem jāvienojās savā starpā par kādas skolas apmeklējumu tā, lai otram vecākam būtu iespēja vest tajā bērnu, kad viņš realizē savas saskarsmes tiesības.

Sapulcei ir formāls raksturs, tai ir skaidra vadība un struktūra. Konkrētu bērnu situācijas nedrīkst būt par tematu šajās sapulcēs.

Tikšanās tēma:

- Sadarbības novērtējums un kā to var uzlabot.
- Praktiski skaidrojumi par vecāku sapulcēm pirmsskolās; kādām skolām vajadzētu

pedalīties kādā pirmsskolā, sapulču darba kārtība un pienākumu sadale.

- Organizācijas jautājumi par uzņemšanu skolā.
- Nodarbību vērojumi.
- Dialogs un pārdomas par pēdējo gadu pirms skolas sākuma, vairāk koncentrējoties uz pamatprasmēm (valodas un sociālajām prasmēm).
- Skolēnu izaicinājumi, kam jāpievērš īpaša uzmanība pirmsskolas darbā.
- Vispārēja informācija no skolām par to, kā noritēja pāreja līdz šim tiem bērniem, kas uzsāka skolas gaitas. (Kas būtu jādara, lai bērni justos drošībā, varētu patstāvīgi ģērbties, uzturēt kārtību, vai ir labākie draugi u.c. faktori, kas veicina labu sagatavošanos)
- Kādām kompetencēm jābūt, uzsākot 2. klasi.
- Dialogs un pārdomas par lasīšanas un rakstīšanas mācībām skolā, metodes izvēli un organizāciju.
- Valsts pārbaudījumi lasīšanā, matemātikā 1. klasē. Pārbaudījumu testu piemēri, lai padarītu par redzamu, kas ir sagaidāms no šādām prasmēm pēc pirmā skolas gada un informācija par pārbaudījumu rezultātiem. Dažās pašvaldībās būs īpaši svarīgi saņemt informāciju no pirmsskolām par bērnu norvēģu valodas prasmēm.
- PPT tiek aicināta informēt par pāreju starp pirmsskolu un skolu bērniem/ skolēniem ar īpašām vajadzībām, kā arī par tiem bērniem, kuriem nepieciešams atlik vai uzsākt agrāk skolas sākumu.

Runājot par pārejas novērtēšanu septembrī, nepieciešams atspoguļot izstrādāta standarta, par sadarbību, saikni starp pirmsskolu un skolu, izvērtēt vai notika labs dialogs iestāžu vadītāju līmenī. Sanāksmē galvenā uzmanība tiks pievērsta tam, kā norit pašvaldības pirmsskolu un skolu sadarbība - un kā to var tālāk attīstīt. Sanāksmes protokolu raksta, precizējot punktus, kas bija ievēroti, pienākumu sadale un progress.

Tikšanās tēma:

- vispārējs sadarbības novērtējums un priekšlikumi uzlabojumiem.
- novērtējums par to, vai ir sasniegti šādi standarta mērķi:
 - ✓ labas sadarbības kārtība starp pirmsskolām un skolām;
 - ✓ nozīmīga saikne mācību procesā - pēdējais gads pirmsskolā un pirmais skolas gads;
 - ✓ drošs skolas sākums bērniem un viņu vecākiem, uzsākot pirmo klasi;
 - ✓ agrīnais atbalsts bērniem ar īpašām vajadzībām.
- informācijas kvalitāte, tās atbilstības un lietderības novērtējums, individuāla adaptācija utt.

- Vispārīgā informācija no skolas, ņemot vērā skolēnu grupas sastāvu, par skolēnu proporciju ar speciālām valodas mācībām 1. klasē
- aptauja par norvēģu valodas kā mācību valodas rezultātiem 1. klasē.
- valsts pārbaudījumu rezultāti lasīšanā, matematikā 1. klasē. Papildus šim ikgadējam novērtējumam, tā ir direktora atbildības daļa kas apliecina, ka pāreja bērniem starp visiem pašvaldības pirmsskolām un attiecīgajām skolām darbojas labi.

3.3. Ekspertu atzinumu apkopojums un analīze

Autore, gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modeļa novērtēšanai ir izvēlējusies piesaistīt ekspertus, lai pētījuma iznākums būtu neatkarīgs un objektīvs. Eksperta atzinumu metožu īstenošanai un ekspertu anketas izstrādei izmantoti D. Albrehtas norādījumi (Albrehta, 1998). Izvēlētie eksperti ir no Norvēģijas un visiem ir atbilstoša zināšanu bāze, praktiskā pieredze pirmsskolā vai skolā, kā arī pieredze izglītības iestāžu vadībā. Gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modelis tika sagatavots norvēģu valodā, diplomdarba autore modeļa aprakstu, gan ekspertu viedokļus un atzinumus ir pārtulkusi un apkopusi latviešu valodā. Gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modeļa novērtēšanai tika pieaicināti 10 Norvēģijas eksperti (pielikums Nr.7).

Ekspertu kompetences koeficienti noteikti, ņemot vērā zinātniskā un profesionālā darba stāžu, zinātnisko grādu, pieredzi izglītības iestāžu vadībā, projektu un sistēmas izstrādē, kur “katra eksperta kompetences koeficientu k aprēķina pēc formulas $K=A/A_{max}$, kur k – kompetences koeficients, a – ballu summa, kas aprēķināta pēc eksperta aizpildītas anketas datiem, A_{max} - maksimāli iespējamā ballu summa” (Albrehta, 1998). Lai aprēķinātu katra eksperta kompetences koeficientu, nepieciešams novērtēt ekspertu aizpildītās anketas ballēs.

Autore ir izvēlējusies, aprēķinot koeficientus, pamatojoties uz Albrehtas piedāvāto novērtējumu ballēs, kur

3.8. tabula

Eksperta kompetences koeficienti pēc Albrehtas

1. Eksperta izglītības novērtējums ballēs:	Bakalaura – 0.2 balles; Maģistrs – 0.4 balles; Pedagoģijas doktors – 0.6 balles; Habilitēts doktors – 0.8 balles;
2. Eksperta darba stāžs ballēs:	līdz 5 gadiem – 0.4 balles; no 5 līdz 10 gadiem – 0.7 balles; vairāk par 10 gadiem – 0.8 balles;

3. <i>Ekspertu atbildes par publikācijām novērtējums ballēs:</i>	Nav publikāciju – 0.2 balles; Raksti, metodiskie ieteikumi – 0.4 balles; Mācību grāmatas – 0.6 balles; Monogrāfijas – 0.8 balles;
4. <i>Ekspertu viedokļa pamatojuma novērtējums ballēs:</i>	ar intuitīvu priekšstatu palīdzību – 0.2 balles; ar pedagoģisko pieredzi – 0.6 balles; ar pētījumiem dotajā jomā – 0.8 balles;
5. <i>Ekspertu zināšanu par pētījuma tēmu novērtējums ballēs:</i>	daļēji pārzina novērtējamo tēmu – 0.4 balles; zina lielāko daļu tēmas pedagoģiskos un speciālos aspektus – 0.6 balles; zina visus galvenos tēmas pedagoģiskos un speciālos aspektus – 0.8 balles.

Eksperta maksimāli iespējamā ballu summa $A_{max}=0.8+0.8+0.8+0.8+0.8=4$ (Albrehta, 1998).

Autores izvēlēto ekspertu koeficienti ir aprēķināti pēc augstākminētās formulas un izskatās šādi:

3.9. tabula

Autores pētījuma ekspertu kompetences koeficienti

Eksperta Nr. p.k.	Eksperta kompetences koeficients pēc Albrehtas kritērijiem	Eksperta koeficients $K=A/A_{max}$
1.	3,2	0,8
2.	2,8	0,7
3.	3	0,75
4.	3	0,75
5.	2,6	0,65
6.	1,9	0,47
7.	3,2	0,8
8.	2,6	0,65
9.	2,6	0,65
10.	2,6	0,65

Salīdzinot ekspertu kompetences koeficientus, autore var secināt, ka pirmais un septītais eksperti ir kompetentāki un viņu vērtējumam par diplomdarba autores izstrādāto gada plānojuma modeli pirmsskolas un skolas sadarbībā ir lielākā nozīme.

Daži no ekspertiem ir tie paši dalībnieki, kas bija intervēti, veicot sākotnējās situācijas

izpēti, jo tie var sniegt savus vērtīgos komentārus, ieteikumus un papildinājumus diplomdarba autores izstrādātajām gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modelim.

Visiem ekspertiem tika dots uzdevums aizpildīt eksperta anketu un novērtēt modeli iekļauto pēc 5 ballu sistēmas, sniedzot komentārus (pielikums Nr.5), atbilstoši viņu individuālai pieredzei un nozarei, kurā aktīvi darbojas. Ekspertu vērtējumi izskatās šādi:

3.10. tabula

Autores gada plānojuma modeļa pirmsskolas un skolas sadarbībā ekspertu novērtējumi ballēs

Modeļa posms	Eksperta nr.										Ballu kopskaits	Vidējais ballu skaits
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
1.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
2.	5	5	4	5	5	5	4	5	5	5	42	5
3.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
4.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
5.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
6.	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	46	5
7.	4	4	5	4	4	5	4	5	5	5	45	4,5
8.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
9.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
10.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	5
11.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	4
Kopā:	47	47	47	47	47	47	43	51	51	51	523	5

Ekspertu vērtējumu analīze ļauj secināt, ka ekspertu vērtējums ir ļoti augsts, vairāki eksperti izteica to ar maksimāli iespējamo ballu vērtējumu, tomēr daži no ekspertiem norādījuši uz trūkumiem vai papildinājumiem. Pārsvārā, eksperti bija norādījuši uz papildinājumiem, kas attiecas uz modeli noteiktu atbildīgo/dalībnieku, jo nevar atstāt pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājus vai skolotājus u.c. personas un paļauties vien uz vadību. Sadarbībā, galvenais ir prot iesaistīt visus: kas ir vai var būt ieinteresēti noteiktā posmā, vai kuriem piemīt ne mazāk svarīgā loma, vai kuriem ir noteiktā pieredze konkrētajā posmā. Autore uzskata, ka ekspertu papildinājumi un viedokļi ir pamatoti un tie tiks ņemti vērā pie gada plānojuma pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modeļa uzlabošanas.

Ņemot vērā ekspertu viedokļus, autore ir uzlabojusi gada plānojuma pirmsskolas

izglītības iestādes un skolas sadarbības modeli un modeļa gala rezultāts izskatās šādi:

3.11. tabula

Gada plānojuma modelis pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbībā

Nr. p.k.	Laiks	Kārtība	Atbildīgais/dalībnieks	Piezīmes
1.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Sadarbība ar PPT, ja ir bērns, kuram ir akūta nepieciešamība piesaistīt vai ir pieņemts lēmums iesaistīt spec.pedagogu	Pirmsskolas vadītājs/ PPT/	Lai būtu veiksmīga pāreja uz skolu, vajadzētu piesaistīt spec.pedagogu pēc iespējas ātrāk.
2.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Kopīga vecāku sapulce par tēmu "Pāreja no pirmsskolas uz skolu"	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs /PPT/ Skolas skolotājs / SFO vadītājs	Sapulcē tiks runāts par pēdējo gadu pirmsskolā un par pirmo gadu skolā. Būs izstrādāta vienotā veidlapa, lai vecāki saņemtu vienādu informāciju.
3.	2021.gada Oktobris.	Kontakts/dialogs ar bērnu, ja viņam ir nepieciešama ekstra palīdzība / pastāv sociāla nepieciešamība / veselības problēmas un vēl nav pieņemts attiecīgas institūcijas lēmums	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / Skolas direktors	-bērna vecākiem jāsažinās ar skolu līdz 1.novembrim gadu pirms skolas gaitas uzsākšanas. Sanākšmei jānotiek maijā/junijā. - lēmumam par jaunājiem apstākļiem jābūt gatavam pirms janvāra.
4.	2021.gada Novembris.	Iesniegums skolai, reģistrācija.	Skolas direktors / Skolas inspektors/ Pašvaldības informācijas nodaļa	Elektroniskā pieteikšanās skolai caur VismaFlyt-skola. Reģistrācija nenotiek automātiski.
5.	2022.gada Janvāris-marts.	Pārrunas ar bērnu Pārrunas ar vecākiem Visas pārrunas notiek pirmsskolā	Pirmsskolas vadītājs /Pirmsskolas skolotājs / medmāsa	- pārrunas ar bērnu, kur bērna domas par skolu ir uzmanības centrā. - Pēdēja pusgada laikā pirms skolas gaitas uzsākšanas jānotiek pārrunām starp bērna vecākiem un pirmsskolu/medmāsu. - Pārrunu tēma - informācija, kas tiks sniegta skolai. - Vecāki paraksta

				informācijas veidlapu, ko sniegs skolai.
6.	2022.gada aprīlis.	Veidlapas pārsūtīšana, par attīstības jomām, lai uzsāktu skolas gaitas. Bērniem jāveic 5 gadu kontrole pie medmāsas un ārsta.	Medmāsa	Pārsūta informāciju par bērniem, kas nav apmeklējuši pirmsskolu vai kuri gājuši pirmsskolā citā pašvaldībā.
7.	2022.gada Aprīlis / maijs.	Iestāžu sapulce par pāreju	Skolas direktors / Pirmsskolas vadītājs /SFO vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / Skolas skolotāji /medmāsa/PPT	- Informācija starp pirmsskolu (pirmsskolas skolotāji) un skolu par bērniem, kas uzsāks skolas gaitas. Sapulcē tiek apspriesti jautājumi: kādi bērni grupā un priekšlikumi par klases veidošanu, sociālā integrācija, mācību jomas u.c. -attiecas uz visiem bērniem, neatkarīgi no pirmsskolas apmeklējuma. -jāsagatavo informāciju par bērniem no citām pašvaldībām.
8.	2022.gada Aprīlis/ maijs.	Vecāku sapulce "Vecāku skola"	Pirmsskolas vadītājs / Skolas direktors / PPT / Skolas skolotāji/ medmāsa	Kopīgā vecāku sapulce ar bērniem par skolas gaitas uzsākšanu.
9.	2022.gada Jūnijs.	Pirmsskola apmeklē skolu	Skolas direktors / Pirmsskolas skolotājs/ SFO vadītājs/ Skolas skolotāji	bērni, kuri ies 1. klasē. Skola organizē atbalstu grupas bērniem, iesaistot 1.klases skolēnus.
10.	2022.gada Augusts. Uzsākot skolas gaitas	SFO uzsākšana	Skolas direktors / SFO vadītājs/ SFO skolotāji	Skola izvērtē, kas ir pozitīvs un labāks bērniem, lai uzsāktu gaitas SFO (pagarināta diena) labu laiku pirms skolas uzsākšanas, tādējādi atvieglojot bērnu adaptāciju skolai.
11.	2022.gada Septembris.	Pārejas pirmsskola-skola novērtēšana	Skolas inspektors / Pirmsskolu vadītāji / Pirmsskolas skolotājs /SFO vadītājs/ SFO skolotāji/ Skolas	Parējas novērtēšana un sadarbība mācību jomās starp pirmsskolu un skolu. Pirmsskolu vadītāju sapulce.

			skolotāji/ Skolas direktors / PPT / medmāsa	
--	--	--	---	--

Tādējādi, apkopojot gada plānojuma modeļa pirmsskolas un skolas sadarbībā izvērtēšanas rezultātus, pozitīvās ekspertu atziņas un augsto novērtējumu, var secināt, ka uz pētījuma jautājumu – „Kāds ir pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbības modelis bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu?” ir atbildēts.

3.4. Ekspertu vispārīgie viedokļi un ieteikumi

Kopējais novērtējums par gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modeli ir pozitīvs. Būtiskās kļūdas no ekspertu puses netika norādītas, bet tika izteiktas idejas sadarbības modeļa papildināšanai un sadarbības sistēmas attīstīšanai. Visi eksperti ir norādījuši, ka pētījuma praktiskie rezultāti ir nozīmīgi ilgspējīgas sadarbības veicināšanai starp izglītības iestādēm un citām iestādēm, kas ir pastarpināti iesaistīti bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu. Zemāk ir atspoguļoti ekspertu vispārīgie viedokļi un ieteikumi:

- piedāvātais sadarbības modelis ir labi pārdomāts, tās izveidē ir ņemta vērā gan esošā situācija, gan svarīgākie aspekti ilgspējīgas sadarbības nodrošināšanai;
- atzīstāmi vērtējams arī tas, ka modelis prasa aktīvu visu pušu līdzdalību, līdz ar to atbildību un ieinteresētību;
- sadarbības jautājumi ir prioritāri normatīvajos aktos, bet, diemžēl, iestāžu iesaiste šajā procesā ir ļoti zema. Piedāvātais risinājums varētu sekmēt sadarbību starp pirmsskolām un skolām [...] pašvaldībā;
- šāds sadarbības modelis ir vērtējams pozitīvi, jo nodrošina vienu no būtiskākajiem nosacījumiem sadarbības attīstībā, t.i. informācijas apmaiņa starp visām ieinteresētajām pusēm.

Ieteikumi gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modeļa pilnveidei:

- ilgtermiņa ieguvums noteikti būtu, ja šajā sadarbībā iesaistītu arī privātās pirmsskolas un privātās skolas [...] pašvaldībā;
- vecāki ir jāinformē par sapulcēm, kas attiecās uz pāreju, par visu vajadzētu būt atklātai informācijai;
- jāievieš kopīgas sapulces pirmsskolas skolotājiem un skolas skolotājiem, lai būtu saskaņotība un integritāte mācību saturā bērniem gan akadēmiski, gan sociāli;

- nodrošinot agrīnu atbalstu bērniem ar īpašām vajadzībām, iesaistīt ne tikai veselības dienestu un PPT, bet arī skolas skolotājus, jo parasti pirmsskolas pedagogi ļoti aktīvi sadarbojas ar šīm iestādēm, ko nevarētu teikt par skolu;
- iesaistīt Bērnu labklājības dienestu (Barnevern), organizējot sapulces ar vecākiem;
- pirmsskolai jāiesniedz skolai ne tikai 3. pielikumu: "Par mani", bet jāpievieno arī 2 pirmsskolnieka "Darbi" skolai (zīmējumi, rokdarbi, fotogrāfijas u.c.), ko paveicis pats bērns. Tie viņam būs jāuzrāda pārējiem skolēniem klasē pirmajā mācību pusgadā;
- oktobrī 1. klase var apmeklēt veco pirmsskolu. Par datumu ir jāvienojas atsevišķi;
- papildināt 6. sadaļu - aprīlis, kur par atbildīgu personu nozīmēta medmāsa, ka bērniem jāveic 5 gadu kontrole pie medmāsas un ārsta, lai veiktu: dzirdes pārbaudi, redzes testu un valodas kontroli, vispārējo veselības pārbaudi un īpaši piezīmējot, ja bijis vājš kontakts medmāasai ar pirmsskolu pirms šīs kontroles veikšanas.

Ekspertu ieteikumi tika ņemti vērā, uzlabojot gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modeli. Bez tam, [...] pašvaldībā uzsākts projekts, kas paredz 1. posmā pievērst uzmanību bērnu valodas un sociālai attīstībai; 2. posmā mērķis ir agrīnais atbalsts saistībā ar pāreju starp pirmsskolu un skolu, rotaļām un sagatavošanos, lasīšanas un rakstīšanas mācībām; 3. posmā starpinstitucionālās sadarbības attīstīšana starp pirmsskolu un skolu, PPT, veselības dienestu un bērnu labklājības dienestu. Tādējādi, nākotnē tiks izstrādāts kopīgs plāns pārejai no pirmsskolas uz skolu [...] pašvaldībā vai arī autore cer, ka viņas piedāvātais modelis ieņems nozīmīgu vietu topošajā projektā.

Diplomdarba autore pēc ekspertu sacītā var secināt, ka pastāv trīs galvenās jomas, kurām ir īpaši svarīgi pievērsties, lai veicinātu vienotu un veselu mācību darbību, un iekļaut tās sadarbības mērķī. Jābūt **saskaņai** pirmsskolas un skolas mācību saturā. Skolai un pirmsskolai ir dažādas pilnvaras un atšķirīga mācību kultūra. Vienlaikus, abas iestādes ir atbildīgas par sadarbības attīstību. Sadarbība ir skaidri formulēta gan pirmsskolu *Rammeplan*, gan Izglītības likumā par sākumizglītību. Pirmsskolas un skolas sadarbības mērķis ir veicināt zināšanas vienai par otru, to saturu un uzdevumiem. Sadarbībai ir nepieciešamas **tikšanās vietas**, kur darbinieki var satikties, lai noteiktu kopīgu plānu un kompetenču attīstību. Sadarbība visos līmeņos ir priekšnoteikums visiem bērniem un vecākiem, lai skolas sākums būtu drošs un paredzams. Bērns ir vissvarīgākais dalībnieks sadarbībā, un ir ļoti svarīgi bērnu drošībai viņus savlaicīgi iepazīstināt ar skolu, kurā viņi uzsāks mācības. Vecāki ir atbildīgi par bērna izglītību. Vecākiem nevar būt atbildība tur, kur viņi nav iesaistīti informācijas sniegšanā, kompetenču noskaidrošanā u.c. praktiskos pasākumos. **Informācija** palīdzēs

vecākiem sajūst rūpēs un justies droši situācijā, tādējādi viņi varēs labāk atbalstīt bērnu pārejā. Veselības dienests, Pedagoģiski psiholoģiskais dienests (PPT) un Bērnu labklājības dienests (Barneven) ir “labi palīgi, un svarīgi partneri vecākiem, pirmsskolai un skolai. Labi funkcionējoša starpinstitucionālā sadarbība stiprina bērnu iespējas izjust vienotas un tajā pašā laikā individuāli pielāgotas mācības. Svarīgi, lai aktivitātes, kas paredzētas sadarbības modelī, būtu saprotamas visām iesaistītajām pusēm.

NOBEIGUMS

Pārejas procesi ir neaizsargāti un var atbalstīt, vai pasliktināt bērna attīstību. Pāreja ietver sevī izmaiņas un šo izmaiņu gaidas, kā arī jaunās prasības pret bērniem un viņu vecākiem, kas ietekmē vidi ap bērnu. Pārejas ir dzīves sastāvdaļa ar mērķi atvieglot, to pārvarēšanu un stiprināt cilvēku. Autores pētījuma nepieciešamību diktēja faktiskā situācija un ar to saistītā neizpratne par jautājumu – kādā veidā padarīt bērna pāreju no pirmsskolas uz skolu mazāk „sāpīgu”, kādi priekšnosacījumi tam ir nepieciešami, jo praktiski pirmsskolā nonākuši pie atziņas, ka pastāv zināms „robs”, respektīvi, nav izveidots „tiltiņš” starp pirmsskolu un skolu, jo trūkst pilnvērtīgās sadarbības starp pirmsskolu un skolu, kā arī nav izstrādāts modelis, kas būtu aprobēts praksē.

Veicot pētījumu par šo tematu, autore atklāja, ka bērniem ir nepieciešams atbalsts, daudzveidība uzdevumos un izaicinājumi, gatavojoties skolas gaitu uzsākšanai. Taču bērniem ir nepieciešama arī pedagogu pieredze, iespēja sajūst saikni starp pirmsskolu un skolu, un, protams, noteikti organizēta sadarbība izglītības iestāžu un pastarpināto iestāžu starpā, kas veicinās labu pāreju starp pirmsskolu un skolu. Līdz ar to, diplomdarbā ir aplūkota izglītības iestāžu sadarbība pie pārejas no pirmsskolas uz skolu, [...] pašvaldībā esošā situācija, izstrādāts gada plānojuma sadarbības modelis, kas ietver sevī svarīgākos aspektus ilgspējīgas sadarbības nodrošināšanai.

Nemot vērā diplomdarba uzdevumus, teorētiskajā daļā noskaidroti šādi jēdzieni:

- sadarbība (V.Bezrukova, G.R. Vandembos, O. Lillemyr);
- mijiedarbība (T.Jefremova, D. Ušakovs, S.Ožegovs);
- sociālā mijiedarbība (A.Petrovska, H.Anderson, T.Strong, M.Winer);
- sadarbības formas (E.Mironovs, R.Tuomela, Z.Šintarj, H. Ackesjö, W.L. Chan).

Diplomdarba mērķis ir sasniegts, jo tika izstrādāts gada plānojuma pirmsskolas un skolas sadarbības modelis, kā arī pielietotu metožu lietderība.

Pētījuma rezultātu analīzes un interpretācijas rezultātā ir iegūti šādi secinājumi:

- 1) *Sadarbība ir vairāku dalībnieku kopīcība ar savu pieeju un savstarpējo dialogu kopīga, labāka rezultāta vai mērķa sasniegšanai;*

Izpētot jēdziena *sadarbība* definīcijas un to skaidrojumus, autore ir secinājusi, ka nepastāv vienāds viedoklis par šo jēdzienu, līdz ar to, autore piedāvā savu definīciju, jo ne katras dalībnieku kopīgās darbības var uzskatīt par sadarbību, bet tikai tās, kuras ir virzītas uz dalībnieku kopīga mērķa sasniegšanu, turklāt, tām jābūt saskaņotām un pieņemtām visu dalībnieku pusēm.

2) *Sadarbība ir nepārtraukts process un ir viens no nosacījumiem mūžizglītībai, kas nodrošina bērna efektīvu attīstību un viņa veiksmīgu pāreju uz nākamo izglītības līmeni un, lai tā būtu īstenota veiksmīgi, dalībniekiem jāvienojas par mērķiem, uzdevumiem, saturu, metodēm, līdzekļiem un organizācijas formām;*

Atsevišķas darbības, kas veicina sadarbību, varētu padarīt pāreju vēl labāk pārredzamu vecākiem un bērniem. Protams, ne visu var paredzēt vai ielānot detalizēti, bet pārredzamības trūkums veicina neskaidrību, kas rada haosu vai citas negācijas bērnos, vecākos, skolas un pirmsskolas personālā.

3) *Lielāka uzmanība būtu jāpievērš rotaļai, bērna sociālajām kompetencēm un drošības sajūtai, lai sasniegtu sagatavošanas mērķi - radīt apstākļus efektīvai un „nesāpīgai” bērnu pārejai no pirmsskolas uz skolu.*

Prakse, kas bija īstenota un labi pazīstama bērnam pirmsskolā, var dot viņam pozitīvu rezultātu, kad viņš būs skolnieks un viņa tālākai izglītības karjerai. Būtu jāizmanto rotaļa mācību procesā skolā, jo tā arī ietekmēs bērnu gaidas un attieksmi pret skolu, un dos iespēju izmantot bērnam savu potenciālu, nezaudējot motivāciju.

4) *Laba sadarbība paredz to, ka iestādes piekopj divpusēju dialogu, kas ietver sevī nepārtrauktu saziņu un izpratni par abu iestāžu vērtībām un uzdevumiem, tai skaitā par agrīnu atbalstu.*

Agrīns atbalsts ir tāda izglītības sistēma, kas atvieglo ikvienam bērnam iekļaušanos mācību procesos. Laba kvalitāte un saskaņotība izglītības sistēmā nāk par labu visiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem, un tā ir svarīga gan grupām, gan atsevišķām personām.

5) *Ekspertu atziņas un vērtējumi ļauj secināt, ka eksperti pozitīvi vērtē diplomdarba pētījuma gaitā izstrādāto gāda plānojuma modeli pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbībā.*

Izanalizējot pētījuma laikā veiktā darba rezultātus, diplomdarba autore secina, ka uz pētījuma jautājumu ir atbildēts, pētījuma uzdevumi ir izpildīti pilnībā, un pētījuma mērķis ir sasniegts. Iezīmējot turpmākos pētījumu virzienus ilgtspējīgas sadarbības kontekstā starp pirmsskolu un skolu, autore secina, ka nepieciešams vēl vairāk pētīt faktorus, kas netika sevišķi apskatīti autores diplomdarbā - gada plānojumu pirmsskolas un skolas sadarbības modelis, kas iekļauj daudzvalodīgus bērnus, kā arī modelis, kas iekļauj bērnus, kuriem ir noteiktā veida traucējumi un nepieciešama speciālā pedagoga palīdzība.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Ackesjö, H.**, Från förväntningar till motstånd och anpassning. Fyra barns övergångar till och från förskoleklass. 2013b. Nordisk barnehageforskning, 6(15), 1-23.
2. **Anderson, H.** Collaborative relationships and dialogic conversations: Ideas for a relationally responsive practice. *Family Process*, 2012. 51(1), 8-24.
3. **Albrehta, D.** Pētīšanas metodes pedagogijā. Rīga: Mācību grāmata, 1998. 104 lpp.
4. **APA Dictionary of Psychology/** ed. By G.R. Vandenbos. 2 ed. Washington, 2015. p.1024
5. **Brostöm, S., Schytte, J.**, Overgangen mellom børnehage, SFO/fritidshjem og skole. 2005. Århus: Dansk Pædagogisk Forum Forlaget.
6. **Chan, W. L.** Expectations for the Transition from Kindergarten to Primary School amongst Teachers, Parents and Children. *Early Child Development and Care*, 2012, p. 639-664.
7. **Hogsnes, H. D. & Moser, T.** Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og sfo. Nordisk barnehageforskning, 2014, s. 1-24.
8. **Imsen, G.** Elevens verden: Innføring i pedagogisk psykologi. (5. utg.). Oslo, 2014.: Universitetsforlaget.
9. **Karila, K. & Rantavuori, L.** Discourses at the boundary spaces: developing a fluent transition from preschool to school. *Early Years*, 2014, p. 377-391.
10. **Kunnskapsdepartementet**, Fra eldst til yngst. 2008, *Veileder*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. [tiešsaiste] – [atsauce 08.05.2021]. Pieejams: [f-4248-fra-eldst-til-yngst.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/contentassets/f-4248-fra-eldst-til-yngst.pdf)
11. **Larsen, A. K.** Fra barnehage til skole – en overgang til en ny rolle og kultur. I, 2006.
12. **Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E., Freyer, T.** Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole – *En systematisk kunnskapsoversikt*, 2015.
13. **Lillemyr, O.** Lek, opplevelse, læring i barnehage og skole. 2011,Oslo: Universitetsforlaget.
14. Lov om barnehager. [tiešsaiste] - [atsauce 08.05.2021]. Pieejams: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
15. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) [tiešsaiste] - [atsauce 08.05.2021]. Pieejams: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
16. **Mattessich P., Monsey B.** Collaboration : What makes it Work. *A Review of Research*

- Literature on Factors Influencing Successful Collaboration*. St. Paul, MN, 1992. p.57
17. Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem”, Rīgā 2018. gada 21. novembrī.
 18. *Norges offentlige utredninger*, Rett til læring. Nr. 18, 2009, [tiešsaiste] – [atsauce 08.05.2021]. Pieejams:
https://www.regjeringen.no/contentassets/4797c40751334fb2b06592a22925c487/nou_2009_18_rett_til_laering.pdf
 19. *Norges offentlige utredninger*, Med forskertrang og lekelyst. Nr. 8, 2010, [tiešsaiste] - [atsauce 08.05.2021]. Pieejams:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/hoeringsdok/2010/201004890/nou_2010_8_med_forskertrang_og_lekelyst_systematisk_pedagogisk_tilbud_til_alle_foerskolebarn.pdf
 20. OECD, *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*, Starting Strong, 2017, OECD Publishing, Paris [tiešsaiste] - [atsauce 06.03.2021]. Pieejams: [19x27 CRC Template \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/starting-strong/)
 21. **Rambøll**, *rapport*, Kartlegging av det pedagogiske innholdet i skoleforberedende aktiviteter i barnehager, 2010 [tiešsaiste] - [atsauce 06.03.2021]. Pieejams:
http://www.ramboll-management.no/news/publications/2010/~//media/Images/RM/RM%20NO/PDF/Publikasjoner/2010/Rapport%20Kartlegging%20av%20pedagogisk%20innhold%20i%20skoleforberedende%20aktiviteter%20i%20barnehagen_Ramb%F8ll.ashx
 22. **Strong, T., Sutherland, O., & Ness, O.** Considerations for a discourse of collaboration in counseling. *Asia Pacific Journal of Counselling and Psychotherapy*, 2011, p.25-40.
 23. Info Vest Forlag, TRAS vērtēšana, [tiešsaiste] - [atsauce 08.05.2021]. Pieejams:
<https://www.statped.no/laringsressurser/sprak-og-tale/tras/>
 24. Svešvārdu vārdnīca, [tiešsaiste] - [atsauce 12.03.2021]. Pieejams:
<https://www.vardnica.lv/svesvardu-vardnica/s/sadarbiba>
 25. **Tetzchner, S.** *Utviklingspsykologi* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk, 2012.
 26. **Tuomela R.** Cooperation: A Philosophical Study. *Philosophical Studies Series. Vol. 82*. Dordrecht, Boston, 2000. p.431
 27. USN, Forskningsgruppe for barns overgang fra barnehage til skole og begynneropplæringen [tiešsaiste] - [atsauce 12.03.2021]. Pieejams:

<https://www.usn.no/forskning/hva-forsker-vi-pa/barnehage-skole-og-hoyere-utdanning/barns-overgang-fra-barnehage-til-skole-og-begynneropplaringen/>

28. Kunnskapsdepartementet, 2019. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. [tiešsaiste] - [atsauce 08.05.2021]. Pieejams: [Rammeplan for barnehagen \(udir.no\)](https://www.udir.no/rammeplan-for-barnehagen)
29. **Viluma, K.** Policista profesijas izvēles motīvi: maģistra darbs. LU PPF. Rīga : Latvijas Universitāte, 2007. 64 lp.
30. **Безрукова В.С.** Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога).— Екатеринбург. 2000.
31. **Выготский Л.С.** Педагогическая психология/ Под ред. В.В.Давыдова.- М.: Педагогика, 1991.- 480 с.
32. **Ефремова, Т.Ф.** Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. М. 2000: Русский язык.
33. **Запорожец А.В.** Избранные психологические труды: В 2 т. – М., 1986. – Т.1
34. **Маслоу А.,** Мотивация и личность, 3-е изд.- Питер, 2007 - 352 с.
35. **Миронов Е. А.** Прагматика сотрудничества. Технологии сотрудничества в менеджменте Е. А. Миронов. - СПб.: Речь. 2013. — 208 с.
36. **Ожегов, С.И.** Словарь русского языка. М. 1989.: Русский язык.
37. **Петровский, А.В., Ярошевский, М.Г.** Психология (Словарь; 2-е изд., испр. и доп.). М. 1990: Политиздат
38. **Ушаков, Д.Н.** Большой толковый словарь русского языка. М. 2014: Славянский дом книги.
39. **Цукерман Г.А.** Виды общения в обучении.- Томск: Пеленг, 1993.- 268 с.
40. **Шинтарь З.Л.** Введение в школьную жизнь: Учебно-методическое пособие, Гродно, 2002.

PIELIKUMI

Informācijas pārsūtīšanas veidlapa

INFORMĀCIJA PAR BĒRNU (vecāku saruna)

NO VECĀKIEM UN PIRMSSKOLAS UZ SKOLU / SFO

Šīs veidlapas mērķis ir atvieglot skolas sākumu, lai skola varētu individuāli pielāgoties bērnam vislabākajā veidā. Pirmsskolas ir atbildīgas par veidlapas aizpildīšanu sadarbībā ar bērna aizbildni vecāku sarunā un līdz aprīļa beigām.

.....skolas direktoram

Informācija tiks izplatīta kontaktskolotājiem 1. klasē un SFO vadītājam.

Bērna vārds:.....

dz.datu:.....

Bērna aizbildnis:.....

Pirmsskolas nosaukums:..... Pirmsskolāgadi (cik)

Pirmsskolas pienākums ir nodrošināt, lai sniegtā informācija būtu atbilstoša un ievērotu bērna intereses. Skolai tiks sniegta tikai tāda informācija, kas ir svarīga bērnam mācībās.

1. Kā bērns uzvedas rotaļājoties vai spēlējoties? (atsevišķi un kopā ar citiem):
2. Kādā veidā bērns uzvedas vadošās aktivitātēs?
3. Vai bērns komunicē ar vienaudžiem un kā?
4. Vai bērns komunicē ar pieaugušajiem un ziņo par savām vajadzībām?
5. Kādās situācijās bērnam nepieciešama papildu aprūpe / atvieglojums?
6. Kādas aktivitātes, jomas un situācijas bērnam patīk un viņš pārvalda tos īpaši labi?

7. Kādas situācijas vai darbības bērnam var šķist biedējošas/vai bērnam ne īpaši patīk? (iet uz tualeti vienam pašam, apkārt lieli bērni u.c.)

8. Vai ir kāda cita informācija, jūsuprāt, ko skolai ir svarīgi zināt papildus minētajam (fiziskā attīstība, kustība, redze, dzirde, valoda vai cita)?

9. Vai bērns ir nosūtīts /vērtēts PPT (pedagoģiski psiholoģiskajā dienestā) vai citās iestādēs?

10. Citi nozīmīgi fakti:

Vai jums, kā vecākiem, aizbildnim, šķiet, ka ir cita vajadzīga informācija, ko būtu skolai jāzina un jūs nevēlaties dot to rakstiski, tad lūdzam sazināties ar skolu personīgi. Ja skolai būs nepieciešama papildu informācija no pirmskolas, tad tā iepriekš tiks iepriekš noziņota vecākiem /aizbildņiem.

Skarnes, datums.....

.....
Vecāka paraksts

.....
Vecāka paraksts

.....
Pirmskolas direktora paraksts

.....
PII skolotāja paraksts

Pirmskola ir atbildīga par to, lai vecāki saņemtu šīs veidlapas kopiju, un par veidlapas nosūtīšanu skolai.

Intervijas jautājumi:

1. Kādā veidā skola sadarbojas ar pirmsskolu pie pārejas pirmsskola - skola?
(Kādā veidā pirmsskola sadarbojas ar skolu pie pārejas pirmsskola-skola?)
2. Vai jūsu vietējai skolai un pirmsskolai ir kopīga platforma, kas tiek izmantota darbam pie pārejas pirmsskola - skola?
3. Ja jā, cik lielā mērā jūs to izmantojāt?
4. Vai jūs zināt kādus valsts pārvaldes normatīvus aktus, kas attiecās uz pāreju pirmsskola - skola?
5. Kā pirmsskolas skolotāji uztver savu atbildību pārejā no bērnudārza uz skola?
6. Kas, jūsuprāt, nozīmē jēdziens “veiksmīgā” pāreja?
7. Ko jūs darāt pirmsskolā/skolā, lai to popularizētu?
8. Kā vecāki un bērni tiek iekļauti sadarbībā pie pārejas pirmsskola - skola?
9. Kas tiek darīts, lai bērni justos droši pie pārejas no pirmsskolas uz skolu?

Par mani (saruna ar bērnu)

*Veidlapa paredzēta izmantošanai pašvaldībā pie bērna pārejas pirmsskola - skola. Šo veidlapu izmanto pats skolēns prezentējot sevi 1. klasē. Aizpilda pirmsskolas skolotāja kopā ar bērnu. Skolai nosūta veidlapu kopā ar diviem bērna "darbiem".
Vecāki saņem veidlapas kopiju.*

No: _____ pirmsskola

Kam: _____ skolai

Bērna vārds: _____

Dzimšanas dati: _____

Adrese: _____

Vecāki\ aizbildņi:

Māte: _____ dzimtā valoda: _____

Tēvs: _____ dzimtā valoda: _____

Brāļi\māšas: _____

Draugi: _____

Tas, ko vēlos pateikt par sevi, lai skola zinātu:

Tās ir manas domas, par mācību uzsākšanu skolā:

Tas man patīk visvairāk – un/vai izraisa lielāku interesi:

Intervijas jautājumi

1.klases skolēniem

1. Tagad jūs jau ilgu laiku mācāties 1. klasē un drīz sāksiet mācības 2. klasē, bet vai atceraties kā bija sākt iet skolā?
2. Kādas bija jūsu jūtas?
3. Vai jūs domājāt, ka skolas gaitas sāksies citādi?
4. Vai tas nebija tāpat kā pirmsskolā?
5. Vai jūs kaut ko darāt skolā, ko nedarījāt pirmsskolā? Ko?
6. Vai skolā darāt kaut ko tādu, ko darījāt pirmsskolā? Ko?
7. Vai ir kas tāds, ko jūs darījāt pirmsskolā un ko jūs vēlotos darīt skolā?

Pirmsskolniekiem

1. Vai jūs gaidāt uzsākt skolas gaitas?
2. Ko jūs sagaidāt?
3. Ko, jūsuprāt, jums vajadzētu darīt skolā?
4. Kas ir skola?
5. Vai skolā būs savādāk nekā pirmsskolā?
6. Kas, pēc jūsu domām, būs citādi?
7. Vai ir kas tāds, ko jūs darāt pirmsskolā, bet ko nedarīsiet skolā?

EKSPERTA ANKETA

Eksperta vārds, uzvārds.....

Ieņemamais amats.....

Pedagoģiskā darba

stāžs.....

Zinātniskais grāds, nosaukums.....

Zinātniskais darba stāžs.....

1. Vai par novērtējamo jautājumu ekspertam ir kādas publikācijas (vajadzīgo pasvītrot):

- monogrāfijas,
- mācību grāmatas,
- mācību līdzekļi,
- raksti un metodiskie ieteikumi,
- nav publikāciju.

2. Vai savu viedokli par novērtējamo jautājumu eksperts pamato (vajadzīgo pasvītrot):

- ar pētījumiem dotajā jomā,
- ar pedagoģisko pieredzi,
- ar intuitīvu priekšstatu palīdzību.

3. Cik lielā mērā eksperts pārzina novērtējamo jautājumu (vajadzīgo pasvītrot):

- zina visus galvenos novērtējamā jautājuma pedagoģiskos un speciālos aspektus,
- zina lielāko daļu novērtējamā jautājuma pedagoģiskos un speciālos aspektus,
- daļēji pārzina novērtējamo jautājumu.

EKSPERTA VĒRTĒJUMA TABULA

Nr. p.k.	Laiks	Kārtība	Atbildīgais/dalībnieks	Piezīmes	Novērtējums (5 ballu sistēmā)	Novērtējuma komentāri, ieteikumi
1.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Sadarbība ar PPT, ja ir bērns, kuram ir akūta nepieciešamība piesaistīt vai ir pieņemts lēmums iesaistīt spec.pedagogu	Pirmsskolas vadītājs	Lai būtu veiksmīga pāreja uz skolu, vajadzētu piesaistīt spec.pedagogu pēc iespējas ātrāk.		
2.	1,5 gads pirms skolas uzsākšanas 2021.gada Marts.	Kopīga vecāku sapulce par tēmu "Pāreja no pirmsskolas uz skolu"	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / PPT	Sapulcē tiks runāts par pēdējo gadu pirmsskolā un par pirmo gadu skolā. Būs izstrādāta vienotā veidlapa, lai vecāki saņemtu vienādu informāciju.		
3.	2021.gada Oktobris.	Kontakts/dialogs ar bērnu, ja viņam ir nepieciešama ekstra palīdzība / pastāv sociāla nepieciešamība / veselības problēmas un vēl nav pieņemts attiecīgas institūcijas	Pirmsskolas vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / Skolas direktors	-bērna vecākiem jāsažinās ar skolu līdz 1.novembrim gadu pirms skolas gaitas uzsākšanas. Sanāksmei jānotiek maijā/junijā. - lēmumam par jaunajiem apstākļiem jābūt gatavam pirms janvāra.		

		lēmums				
4.	2021.gada Novembris.	Iesniegums skolai	Skolas direktors / Skolas inspektors	Elektroniskā pieteikšanās caur VismaFlyt-skola		
5.	2022.gada Janvāris- marts.	Pārrunas ar bērnu Pārrunas ar vecākiem Visas pārrunas notiek pirmsskolā	Pirmsskolas vadītājs /Pirmsskolas skolotājs / medmāsa	- pārrunas ar bērnu, kur bērna domas par skolu ir uzmanības centrā. - Pēdēja pusgada laikā pirms skolas gaitas uzsākšanas jānotiek pārrunām starp bērna vecākiem un pirmsskolu/medmāsu. - Pārrunu tēma - informācija, kas tiks sniegta skolai. -Vecāki paraksta informācijas veidlapu, ko sniegs skolai.		
6.	2022.gada aprīlis.	Veidlapas par attīstības jomām, lai uzsāktu skolas gaitas, pārsūtīšana	Medmāsa	Pārsūta informāciju par bērniem, kas nav apmeklējuši pirmsskolu vai kuri gājuši pirmsskolā citā pašvaldībā.		
7.	2022.gada Aprīlis / maijs.	Iestāžu sapulce par pāreju	Skolas direktors / SFO vadītājs/ Pirmsskolas skolotājs / medmāsa	- Informācija starp pirmsskolu (pirmsskolas skolotāji) un skolu par bērniem, kas uzsāks skolas gaitas. Sapulcē tiek apspriesti jautājumi: kādi bērni grupā un		

				<p>priekšlikumi par klases veidošanu, sociālā integrācija, mācību jomas u.c.</p> <p>-attiecās uz visiem bērniem, neatkarīgi no pirmsskolas apmeklejuma.</p> <p>-jāsagatavo informāciju par bērniem no citām pašvaldībām.</p>		
8.	2022.gada Aprīlis/ maijs.	Vecāku sapulce "Vecāku skola"	Pirmsskolas vadītājs / Skolas direktors / PPT / medmāsa	Kopīgā vecāku sapulce ar bērniem par skolas gaitas uzsākšanu.		
9.	2022.gada Jūnijs.	Pirmsskola apmeklē skolu	Skolas direktors / Pirmsskolas skolotājs/ SFO vadītājs	bērni, kuri ies 1. klasē.		
10.	2022.gada Augusts. Uzsākot skolas gaitas	SFO uzsākšana	Skolas direktors / SFO vadītājs	Skola izvērtē, kas ir pozitīvs un labāks bērniem, lai uzsāktu gaitas SFO (pagarināta diena) labu laiku pirms skolas uzsākšanas, tādējādi atvieglojot bērnu adaptāciju skolai.		
11.	2022.gada Septembris.	Pārejas pirmsskola-skola novērtēšana	Skolas inspektors / Pirmsskolas vadītāji	Parējas novērtēšana un sadarbība mācību jomās starp pirmsskolu un skolu. Pirmsskolu vadītāju sapulce.		

N.B.! Gadījumā, ja eksperts piešķir augstāko novērtējumu „5”, komentārs nav nepieciešams. Citos gadījumos lūgums vērtējumu paskaidrot, norādot uz nepilnībām.

Paldies par Jūsu ieguldīto laiku un vērtējumu!

EKSPERT SPØRRESKJEMA

Ekspertens navn, etternavn **Wenche Bunes**

Ekspertens stilling **Tronbøl barnehage styrer**

Pedagogisks ansiennitet 27 år

Vitenskapelig grad, tittel Master i pedagogikk og økonomi

Vitenskapelig ansiennitet -

1. Har eksperten noen publikasjoner om saken som skal vurderes? (understreke det som er aktuelt):

- monografier,
- lærebøker,
- læremidler
- artikler og metodiske anbefalinger,
- ingen publikasjoner.

2. Skal vurdere og begrunne eksperten sin mening om saken...? (understreke om nødvendig):

- med forskning innen det pedagogisk feltet,
- med pedagogisk erfaring,
- ved hjelp av intuitive ideer.

3. I hvor stor grad vet eksperten saken som skal vurderes? (understreke det som er hensiktsmessig):

- kjenner alle de viktigste pedagogiske og spesielle aspekter ved spørsmålet som skal vurderes,
- kjenner de fleste av de pedagogiske og spesielle aspekter ved spørsmålet som skal vurderes,
- er delvis kjent med problemet som skal vurderes.

EKSPERT EVALUERINGSTABELL

Nr.	Tid	Rutine	Ansvar/deltakere (ansvar uthevet)	Merknad	Vurdering (5-punkts system)	Evalueringskommentarer, anbefalinger
1.	Et og et halvt år før skolestart 2021/Mars	Ta kontakt med skolen vedr. barn med <u>store</u> sammensatte behov der det foreligger vedtak om spesialpedagogisk hjelp	Styrer	For å kunne tilrettelegge for en god skolestart, må arbeidet komme tidlig i gang.	5	
2.	Et og et halvt år før skolestart 2021/Mars	Felles foreldremøte med overgang til skole som tema	Styrer / Ped.leder / ppt	Møtet skal handle om det siste året i barnehagen og det første året på skolen. Det utarbeides en mal for å sikre lik informasjon til foreldre/foresatte.	5	
3.	2021/Oktober	Kontakt/dialog vedr. barn med ekstra behov / sosiale utfordringer / helsemessige utfordringer der det ikke foreligger vedtak	Styrer / Ped.leder / rektor	-Vedrørende barn som har ekstra behov, skal skolen kontaktes innen 1.november året før barnet begynner på skolen. Disse møtes i mai/juni. -Revisjon av / evt ny sakkyndig vurdering må være ferdig før januar.	5	
4.	2021/November	Innskriving	Rektor / Avdelingsleder	Digital innskriving sendes ut fra VismaFlyt-skole	5	
5.	2022/Januar- mars	Samtale med barnet Samtale med foresatte	Styrer / Ped.leder / helsesykepleier	-Samtale med barnet med fokus på barnets egne tanker om å begynne på	5	

		Samtalene foregår i barnehagen		skolen. -I løpet av siste halvår før skolestart skal det gjennomføres samtale mellom foresatte til det enkelte førskolebarn og barnehagen/helsestasjon. -Temaet for møtet er hvilke opplysninger som skal sendes videre til skolen. -Foreldrene skriver under på <i>Samtykkeskjema - for overføring av opplysninger fra barnehage ved overgang til grunnskole</i>		
6.	2022/Innen 15. april	Sende over skjemaet <i>Utviklingsområder</i> til skolen	Helsesykepleier	Sende over skjemaet for de barna som ikke går i barnehage eller som går i barnehage i andre kommuner.	5	
7.	2022/April - mai	Overføringsmøte	Rektor / Avdelingsleder for SFO / ped.leder / helsesykepleier	-Informasjon mellom barnehage (ped.ledere) og skole vedr. skolestartere. Samtalen bør inneholde: gruppas sammensetning og forslag på klassesammensetting, sosialt samspill, faglige tema, m.m. -Gjelder barn både med og uten barnehageplass	4	En slik samarbeidsmodell er positiv. Synes må være inkludert, bhg styrer, PPT og lærer fra skolen pga tett samarbeid kan da vellykkes enda bedre. Vi alle er interessert i god samarbeid. Den langsiktige fordel vil absolutt være hvis private førskoler og private skoler i kommunen også var involvert i

				-Husk barn fra andre kommuner.		dette samarbeidet.
8.	2022/April - mai	Foreldremøte <i>Foreldreskolen</i>	Styrer / Rektor / PPT / helsesykepleier	-Felles foreldremøte for alle foresatte med barns om skal starte på skolen.	5	
9.	2022/Juni	Barnehage besøker skolen	Rektor / Avdelingsleder for SFO /Lærer	-barn som skal i 1 trinn.	5	
10.	2022/Ved skolestart August	Oppstart SFO	Rektor / Avdelingsleder	Skolen ser det som positivt at barna begynner på SFO i god tid før skolestart for en god tilvenning.	5	
11.	2022/September	Evaluering av overgang barnehage - skole	Skole- og barnehagefaglig rådgiver / Styrere	Evaluering av overgangen og faglig samarbeid mellom barnehage og skole. tas opp som tema på styrermøte.	4	Synes må være inkludert, bhg styrer, rektor, PPT, SFO, helsesøster og lærer fra skolen. Den foreslåtte løsningen kan legges til rette for samarbeid mellom barnehager og skoler i kommune.

N.B.! I tilfelle ekspertene gir høyest rangering "5", er det ikke nødvendig å kommentere. I andre tilfeller, vennligst forklar vurderingen ved å påpeke hva slags ting mangler.

Takk for din tid og evaluering!

Ekspertu saraksts:

- Wenche Bunes – Tronbøl pirmsskolas vadītāja (maģistra grāds ekonomikā un pedagoģikā);
- Anne Marie Holmen – Korsmo pirmsskolas vadītāja (maģistra grāds pedagoģikā);
- Julie Therese Peeters – Glommasvingen skolas direktors (maģistra grāds pedagoģikā);
- Grethe Tuhus Bråthen – Odal PPT padomnieks (maģistra grāds speciālajā pedagoģikā);
- Ann-Kathrin Hansen – speciālais pedagogs (maģistra grāds speciālajā pedagoģikā);
- Kari Odden Bekkevold – veselības dienesta speciālists (maģistra grāds veselības aprūpē);
- Dennis Aggrey – Sør-Odal pašvaldības, Izglītības un Kultūras departamenta direktors (maģistra grāds pedagoģikā un tiesību zinātnēs);
- Yvonne Moseng Halvorsen – Korsmo pirmsskolas skolotāja (maģistra grāds pedagoģikā un vadībā);
- Aino Haursett – Tronbøl pirmsskolas skolotāja (maģistra grāds pedagoģikā).
- Kristin Hellerud –Korsmo pirmsskolas skolotāja (maģistra grāds pedagoģikā).

Diplomdarbs „Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas sadarbība bērna pārejā no pirmsskolas uz skolu Norvēģijā” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Skolotāju izglītības nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: **Karīna Viļuma-Fedčuna** _____
paraksts un datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītāja: Dr. paed., docente **Līga Āboltiņa** _____
paraksts un datums

..... darbs aizstāvēts komisijas sēdē
____.____.2021. prot. Nr. _____, vērtējums ____ (_____
Komisijas sekretāre: _____
paraksts un datums

